

Cerkveni

GLASILO SLOVEN
SKIH CERKVENIH
GLASBENIKOV

Glasbenik

ŠT. 3, 4

MAREC ◊ 1940 ◊ APRIL

LETO 65

Dr. Anton Dolinar:

Pregled slovenske cerkvene glasbe.

II.

Prav kratko preglejmo vse one činitelje, ki so prilično kakor koli že vplivali na večjo ali manjšo življenjsko uveljavljenje glasbe med verniki: to je zaviselo od položaja verskega življenja tedanje dobe in njegove zunanje organizacije, na kar je pa zopet vplivala prevladujoča duhovna usmerjenost odločujočih višjih krogov; zanima nas dalje vprašanje splošne ljudske prosvete in ureditve šolstva, ki naj bi tudi soodločevalo za razširjenje in izboljšanje petja med ljudstvom.

Zmotni nauki protestantizma so v nadaljnjem razkroju rojevali nove zmote, katerih ena je prosvetljenstvo, v območju katerega stoji idejno tudi 18. stoletje. Osnova mu je racionalizem: racionalisti priznavajo le tiste verske nauke, ki se dajo dojeti z razumom. Sklicevanje na lastni razum glede verskih resnic pa zvodi človeka na — veri odtujena pota, ker imamo tudi verske skrivnosti, ki so nad našim razumom. Zaradi tega je bila ta usmeritev, kar se tiče vere, v 18. stoletju globoko negativna in razdirajoča. To sklepamo tudi od tod, ker so tudi svobodomiselní prosvetljenjski nazori bili tisti, ki so poleg drugih vzrokov — izzvali francosko revolucijo. »Revolucionarji se niso borili le proti družabnim krivicam za teptane nižje sloje, ampak so hoteli s satansko zlobnostjo iztrebiti Cerkev.«¹ V ta okvir štejemo razdobje od srede 17. stol. do začetka 19. stol. Kaj razumemo pod pojmom »prosvetljenstva«? To duhovno gibanje je bilo zapadno-evropskega porekla in si je stavilo kot cilj, da v razvoju kulture pameti in človeškemu dostojanstvu do oblasti pripomore. Temeljno načelo je veljalo: zmeraj samostojno misliti in pamet kot zadnjega sodnika resnice priznavati.² Modroslovci kot Descartes, Spinoza, Locke, Leibniz in Kant — so temu načelu utirali pot. To gibanje je šlo iz Anglije v Francijo, Španijo in Nemčijo, od koder je pljusnilo tudi do nas. Posledice niso bile povsod enake: ponekod so najobčutnejše zadele cerkev, kar se je zgodilo tudi v slovenskih deželah, ki so pripadale Avstriji. Posledice teh nazorov so šle zelo daleč. »Tedaj se je začela ločitev vere od življenja. Človek je postavil mesto Boga samega sebe, svoj razum na prestol. Če so Boga še sploh priznavali, so pa trdili, da se Bog po ustvarjenju za svet več ne zmeni, da torej božje

¹ Jeraj: Cerkv. zgodovina str. 221.² Brockhaus 33.

previdnosti ni. Te zmote so iz spisov učenjakov prodirale vedno bolj v ljudske množice in podirale staro vero, s tem pa tudi verske običaje, s katerimi je bilo prej vsakdanje življenje vse prepleteno in posvečeno.³

Racionalistična prosvetljenost je delno posledica janzenizma; premalo se zavedamo, kako silno je bila janzenistična miselnost v ljudstvu zakoreninjena in kako je s svojo moralno ostromostjo ljudem zamorila ljubezen in veselje do verskega življenja. »Janzenizem je bil predvsem herezija salonov, izobraženih krogov, ki so se zanj navduševali v osebni odpornosti proti cerkveni avtoriteti: v gotovih ozirih zopet prav mnogo v zvezi z nauki protestantizma. Široki krogi pa so z ljudstvom vred postali njegova nesrečna žrtev. Versko cerkveno življenje je razjedal tja do konca 18. stol.: iz cerkvenega praktičnega življenja je popolnoma izginil prav za prav šele v sredi 19. stol.« (Turk: Cerkv. zg. str. 354, 375.)

Skupni izraz za vso to miselnost prosvetljenstva in janzenizma v avstrijskih deželah, torej tudi na našem ozemlju — je »jožefinizem« za vlade Marije Terezije (1740—1780), zlasti pa Jožefa II. v zadnjih letih njegovega vladanja (1780—1790). »Označujejo ga za liturgični in cerkveno-pravni janzenizem.«⁴ Jožef II. je s svojimi ukazi o javnih cerkvenih stvareh ustvaril vladni sistem, ki ga lahko smatramo kot nadvlado in nadzorstvo države nad vsemi strokami cerkvenega življenja in delovanja.

Po njegovem mnenju je glavna naloga cerkve, da pospešuje državno korist ali »javni blagor«. Blagor države pa so tedaj iskali — med drugim tudi v splošni ljudski izobrazbi. Vsi oni pojavi cerkvenega življenja, ki niso naravnost pospeševali teh ciljev, so se jim zdeli nepotrebni, da, celo škodljivi. Na vrsto so prišli samostani in bratovščine, s katerih razpustom je Jožef II. uničil velik del verskega življenja in s silo pretrgal niti večletnemu razvoju. Še nevarnejše je bilo za cerkev, ko je posegel tudi v vzgojo in izobrazbo duhovščine, ki naj bi jo prepojil s svojimi nazori v »generalnih semeniščih«. Celo čas in način božje službe sta bila podvržena vladnim policijskim odredbam. Sledila je prepoved dveh nedeljskih dopoldanskih služb božjih, odprava popoldanskih pobožnosti (rožni venec, litanije), dalje prepoved božjih grobov, procesij, odstranitev zunanjšega bleska pri službi božji, odprava nekaterih praznikov, zatvoritev podružnic ter zatvoritev božjih potov. Že izza vlade Marije Terezije so bili z vladnim odlokom prepovedani »pasijonski sprevedi« velikega tedna in petje »kolednikov« o božiču in mnogo drugih ljudskih navad. Vse te odredbe so zbudile med ljudstvom veliko nevoljo: mnogo opisanih dogodkov⁵ priča, kako občutljivo je cesar Jožef II. s svojimi brezobzirnimi preosnovami zadel ljudsko dušo.

Srečnejšo roko sta imela v preuredbah, ki se tičejo zunanje cerkvene organizacije, predvsem preosnove škofij in župnij. Večji del slovenskih pokrajin je tudi v 17. in v prvi polovici 18. stol. še spadal pod akvilejsko patriarhijo. Vsi nedostatki tega razmerja, ki so se na usoden način pokazali že v reformacijski dobi, so trajali dalje in se tekom časa še pomnožili. Papež Benedikt XIV. je z bulo od 6. junija 1751. ukinil akvilejsko patriarhijo in hkrati izrazil svojo namero, ustanoviti dve škofiji: v Gorici in v Vidmu. Marija Terezija je vštela ustanovitev goriške nadškofije med najveselejše uspehe svoje vlade.

Akvilejska patriarhija in njena naslednica goriška nadškofija se je pa raztezala čez štiri dežele: Goriško, velik del Kranjske, Sp. Koroške in Štajerske — južno od Drave. Škofija ljubljanska je imela svoje župnije v treh deželah. Onstran Drave pa so bile škofije: krška, lavantijska in sekovska pač

³ Božji vrelci, leto V. št. 3, str. 48.

⁴ Turk: Cerkv. zg. str. 355.

⁵ Gruden: Zgodovina slov. naroda, II. zv. str. 1005.

le majhni otoki sredi prostrane solnograške škofije. Ponovno so obžalovali škofje v svojih poročilih na rimsko stolico to neprimerno razdelitev, ki je zelo obteževala enotno pastirstvo duhovnikom, ljudstvu pa napravljala mnogo neprilik.

Ljubljanski škof Herberstein je vprašanje o preureditvi škofijskih mejá sprožil in cesar Jožef II. se je stvari z vneto oprijel. Pogajanja s posameznimi škofi in rimsko stolico so tekla tja do l. 1788, ko se je vprašanje končno rešilo. Vodilna načela je bilo, da bodi deželna meja hkrati tudi meja škofiji.

Ako se je nova preureditev škofijskih mej dobro strinjala s cerkvenimi koristmi, pa je posebno še osnovanje novih župnij zelo ustrezalo ljudski potrebi. Vodilna načela so bila sledeča: Ustanovitev župnije je potrebna povsod, kjer župljane ovira voda ali visoko gorovje, zimski sneg in slaba pot, da ne morejo priti do svoje župne cerkve, dalje v slučaju, da imajo do cerkve nad eno uro hoda in slednjič, kjer koli šteje občina nad 770 duš. Zopet pa je bilo versko življenje hudo prizadeto z odpravo samostanov. »Prosvetljena doba« splošno ni bila prijazna redovnemu življenju. Zahtevala je »vidnega dela« za javni blagor, kateremu so se redovniki baje odtegovali. »Že vlada Marije Terezije samostanom ni bila naklonjena«. (Dimitz: Geschichte Krains, str 193.) Cesar Jožef II. je l. 1781 ukazal sestaviti seznam vseh moških in ženskih samostanov v avstrijskih deželah, »ki se ne pečajo niti s poukom mladine niti z oskrbovanjem mladine, niti se ne odlikujejo v študijah.« Na tej podlagi je izšel l. 1782 prvi zakon o razpustitvi samostanov in redovnih naselbin. Tekom vlade Jožefa II. je bilo v avstro-ogrskih deželah odpravljenih okrog 738 samostanov. Vse premoženje odpravljenih samostanov je pripadlo »verskemu zakladu«, iz katerega naj se plačujejo stroški za nove župnije!

Pogled v prilike, ki so pospeševale splošno narodno izobrazbo, nas vodi do vprašanja o stanju šolstva in sploh vsega, kar bi pospeševalo ljudsko prosveto. Do srede 18. stol. je veljala šola za cerkveno potrebo, za katero se država navadno ni brigala. Le skrb za pravovernost učiteljev je v 16. stol. povzročila, da so avstrijski vladarji izdali nekaj odlokov, ki so določili obnovitev kat. šol, prepovedali pouk luteranskim učiteljem ali obisk inozemskih učiteljišč. Šele doba »prosvetljenega absolutizma« se je začela zanimati za ljudsko izobrazbo. Leta 1770 je izdala Marija Terezija naredbo, ki naj bi določila razmerje šolstva in učiteljstva do cerkve rekoč: »Moja volja je bila in je ta, da so cerkovniki in učitelji, ako opravljajo oba posla hkrati, kot cerkovniki edino odvisni od duhovščine in njej podložni; šolstvo pa je in ostane državna stvar.« S tem načelom se je mahoma podržavilo vesoljno šolstvo; država je prevzela skrb za ljudsko vzgojo, seveda po načelih prosvetljenega absolutizma: prosvetljeni vladar razume vse, sme in more storiti vse; vse za narod, a vse samolastno brez naroda. Vsa stvar je šla počasi naprej. Kljub temu pa, da se je šola proglasila za državno zadevo, je ostalo pri tem, da so prevzeli povsod poučevanje cerkveniki. Duhovniki pa naj v nemajo narod za šolo in izobražujejo cerkovnike za njih šolski posel. Zahteva, da se ljudsko-šolski pouk osnuje na podlagi materinščine, se je pojavila takoj. Vlada sama je iskala potov, kako dvigniti šolstvo. Rezultat je bil, da se nastavljajo kot cerkovniki čitanja in pisanja večji možje, ki naj se zavežejo, da bodo učili mladino pod nadzorstvom gosposke in duhovščine. Kaplani naj prevzamejo šolski pouk pozimi, kakor tudi ob nedeljah in praznikih. Osnovale so se šolske komisije, ki so imele odslej skrbeti za napredek šolstva. Zahteva po materinščini kot učenem šolskem jeziku je bila stalno na dnevnem redu. »Šolski red« Marije Terezije iz l. 1774. je ustanovil nemško šolo, a moral je kmalu priznati za pripravljalne razrede potrebo pouka v materinem jeziku. Za nižje šole so pač določili učni jezik tisti, ki so jih vzdrževali, v vseh srednjih in višjih šolah pa je neomejeno gospodovala latinščina.

Srednje šolstvo je bilo ves ta čas skoraj izključno v rokah jezuitov, ki so ustanovili svoje kolegije po večjih mestih. Razpustitev jezuitskega reda leta 1773 je zadela našemu šolstvu hud udarec že zaradi tega, ker ni bilo dobiti kmalu nadomestila. Premožanje razpuščenega jezuitskega reda je vlada združila v »šolski zaklade«. (Vsi podatki so deloma doslovno, deloma po smislu vzeti iz Gruden: Zgodovina slov. naroda VI. zvezek str. 966—1010.)

Iz vseh omenjenih predstavk sklepamo, da je versko življenje v drugi polovici 18. stoletja proti začetku 19. stoletja glede zunanje organizacije bilo na potu urejevanja in izpopolnjevanja (zaokrožitev škofij in ureditev župnij), da pa je v notranjem sestavu bilo vsled naštetih duhovnih tokov izpostavljeno silnim nevarnostim. Pozabiti ne smemo, da v splošni glasbeni zgodovini ravno to razdobje že itak označuje propad cerkvene glasbe, ki je bil posledica močnega porasta instrumentalne glasbe in procvita opere, ki je tedaj v neapolitanski šoli vzcvetela in močno vdiralala s svojimi izraznimi novostmi tudi v cerkveno glasbo. To proces propada je šel še dalje in dosegel nekako v sredi 19. stoletja svoj višek. Razpust tolikega števila samostanov je zlasti tudi liturgični cerkveni glasbi prizadel mnogo škode. Kje naj je imel koral še zavetišče, če ne ravno v samostanih; tako je z gojitvijo korala še danes in še prav veliko bolj je to veljalo za tedanje čase.

Da bi dobili o tem jasno sliko, bi morali posamično pregledati zapiske posameznih tedaj delujočih župnij in samostanske kronike vseh pri nas delujočih in še dosegljivih samostanov. Podroben pregled položajev cerkvenih korov po tedaj že delujočih starejših župnijah, v tisti dobi na novo ustanovljenih in tedaj delujočih samostanov bi nam prinesel točno podobo o stanju cerkvene glasbe po naših deželah.

Dobro razmerje med cerkvijo in tedaj razvijajočim se šolstvom spričuje, da je tudi pouk petja — poleg učenja čitanja, pisanja in računanja — le prišel do veljave. Ni bilo povsod enako: po mnogih krajih so učitelji oskrbovali tudi posel cerkovnika in organista. V to dobo segajo ljudski prosvetitelji, ki so bili hkrati župniki in učitelji: Maksimilijan Leopold Baron Rasp v Kamniku.* Kupil je neko zasebno hišo in jo priredil za šolo, kjer je poleg organista poučeval tudi sam s svojimi pomočniki, katerih je bilo 6—8. V šoli so se učili dečki in deklice čitati, pisati, računati in peti. Bolj nadarjene učence so poučevali v latinščini in glasbi ter jih pošiljali v daljnje študije v Ljubljano na jezuitski kolegij. Mnogo Raspovih učencev je bilo duhovnikov in redovnikov, drugi so postali orglaveci in učitelji pri župnih cerkvah in so kot taki poučevali mladino na svojem domu. Iz Raspove šole je izšel tudi vneti pospeševatelj ljudske omike Frančišek Paglovec, župnik v Spodnjem Tuhinju 1705—1759 in slovenski pisatelj. V svojem župnišču je priredil šolo, kjer je poučeval s svojim kaplanom.

Tretji v vrsti znamenitih ljudskih prosvetiteljev v kamniškem okraju je bil Peter Pavel Glavar. Okoli l. 1750 je sezidal v Komendi lepo prostorno šolo in pozval iz Kamnika za učitelja znanega glasbenika Jakoba Zupana, ki je poučeval dečke ne le v čitanju in pisanju, ampak tudi v petju. Takoj po svoji vrnitvi v Kamnik je imel na stanovanju večje število učencev, katere je poučeval v branju, pisanju in godbi, po zgledu Petra Pavla Glavarja v Komendi. Sadovi teh šol so tudi oblikovali cerkveno petje ob zaključku 18. in začetku 19. stol. V takih prilikah je nastopil Gregor Rihar.

* Gruden: Zgodov. slov. nar. zv. 6 str. 974.

Slomšek za ljudsko petje in cerkveno glasbo.

Uvod.

Sveta Cecilija, patrona cerkvene glasbe kakor njena samostanska cerkev pri oo. kapucinih v Celju — edina cerkev na Slovenskem, ki je posvečena tej svetnici — je bila Slomšku vedno najdražjega spomina. Še predzadnji mesec svojega življenja je ob porciunkuli (1. in 2. avgusta 1862) v samostanski cerkvi sv. Cecilije spovedoval, pridigoval in pel slovesno sv. mašo. To pobožnost je opravil kakor v znamenju prošnje za nebeško pomoč glasbene zaščitnice pri delu, ki ga je prav tedaj pripravljal, namreč: posebno slovensko cerkveno pesmarico.

Celje se je Slomšku prikupilo prav glede na cerkveno petje. V Celju je že kot dijak dobil osnovno izobrazbo v petju in glasbi. Velik delež pri tem pouku sta imeli predvsem opatijska cerkev sv. Danijela, pa tudi kapucinska cerkev sv. Cecilije po svojih organistih.

Pri vsem svojem pastirskem delu za cerkveno pesem in glasbo se Slomšek rad ozira in obrača na Celje. Ko je pomladi 1846 prišel v Celje kot novoimenovani opat, si je želel, kakor je tačas, 4. maja, pisal kardinalu Schwarzenbergu, »da bi blizu svoje zibelci našel tudi svoj grob, če bi bilo tako Bogu po volji«. Kakor spoznamo iz njegovih načrtov, je hotel, naj bi prav iz Celja prihajala zasnova za enotnost cerkvene pesmi. Po teh svojih načrtih in poizkusih je postal Slomšek vnet zagovornik in prenovitelj ljudskega cerkvenega petja. Smemo torej reči, da se s Slomškom v cerkvenem petju začena čisto nova doba. Bil je prvi, ki je kritično presojal tudi besedilo cerkvenih pesmi. Ni vse dobro za cerkev, kar je sicer dobro za krščansko družbo, je bila Slomškova sodba.

Prve pobude.

Prvo pobudo za lepo pesem je prejel Slomšek pri svoji materi na Slomu. Še na svoji znani božji poti na Ptujski gori (20. septembra 1837) se spominja ljubkih pesmi, ki mu jih je o Ptujski gori pela njegova mati. Sama je bila rojena v župniji »Naše Ljube Gospe« v Češnjicah, kjer so bile lepe Marijine pesmi tako rekoč doma.

Pa tudi v domačem kraju in okraju, na Ponikvi kakor v celem šmarnem okraju, se je veliko pelo; mnoge pesmi, ki so se po Slomškovi zaslugi ohranile med slovenskim ljudstvom, prihajajo prav iz teh štajerskih krajev.

Morebiti je Slomška mimogrede tedaj obhajala misel — vsaj tako nekako beremo v Drobntnicah 1848 v življenjepisu Janeza Pavla Ješenaka — da bi se posvetil glasbi. »Lepo je, res lepo je soglasje grl v svetem petju ali pa ubranih strun mične glasove poslušati... Glasba je božji dar, in mladenič, kateremu je mar božja čast, naj se le poštene svete muzike loti.«

Bržkone je bil lavantinski stolni prošt Ivan Pavel Ješenak tisti pobuditelj, ki je v Olimlju, kamor se je večkrat vračal k svoji nekdanji čredi, Slomšku prigovarjal, naj se zavzame za cerkveno glasbo. Ješenak je bil namreč kaj izobražen in obenem zelo praktičen mož, ki je začel sam tako delati in učiti druge: naj duhovnik sleherne svoje darove obrne svojemu ljudstvu v korist. Najdemo pa, da je Slomšek prav tam in tedaj, kjer in ko je Ješenak svoje praktično vzgojno delo za ljudstvo končal, njegov učenec zopet začel orati ledino, in sicer v delokrogu cerkvenega petja.

Kot kaplan na Bizeljskem je začel Slomšek zbirati nabožne in svetne pesmi. Pri tem delu mu je pomagal njegov prav tako za lepo petje navdušen prijatelj in sošolec Jakob Strašek. Pa tudi kot kaplana sta si bila Slomšek in Strašek dvakrat soseda. Slomšek je bil kaplan na Bizeljskem (1826—1827) in istočasno je bil Strašek kaplan v sosednjih Pišecah; potem odide Slomšek v Novo cerkev pri Celju, Strašek pa v Vojnik pri Celju. Bila sta si res prava prijatelja, ki sta isto želela, isto hotela, kar bi moglo biti v blagor slovenskemu ljudstvu. Tako sta se našla in strnila tudi v delu za slovensko cerkveno pesem. Oba vedre in vesele narave sta bila kakor ustvarjena za to, da poiščeta in očistita med slovenskim ljudstvom predvsem bisere nabožne pesmi.

Slomšek je svojemu sotrudniku v rokopisni pesmarici zložil spominsko pesem: »Hudo vreme«, ki je nastala v poletju 1829. Po Strašekovi smrti (22. junija 1830) pa je Slomšek svojo rokopisno pesmarico zaključil, kakor da mu je v srečo zaspala pesem ob izgubi dragega prijatelja.

Toda v spominu na ljubega prijatelja in vrlega pevca se je v Slomšku zopet prebudila pesem, pa poslej je večidel le cerkvena pesem. Dokler je še živel Strašek, sta si večkrat zapela veselo zdravico »Slovene Slovenca vabi« ali »En hribček bom kupil«. Obe pesmi sta bili na Bizeljskem morda po Strašku, morda po Slomšku »predelani iz stare štajerske pesmi«, kakor je to vsaj za prvo označeno v Ahaclovi zbirki.

Na Bizeljskem, v teh vinorodnih krajih, pa se ni samo veliko pelo, marveč tudi, kar je Slomšek v žalosti in bojazni dan na dan gledal, tudi veliko pilo. Umevno je, da je bila vsebina bizeljskih pesmi narekovana večkrat po močnem vinu kakor po močni veri. Napevi so bili lepi, tako lepi, da bi jim bilo treba dati le še lepše besedilo, pa bi se smeli peti v vsaki pošteni družbi. Nekatere napeve je Slomšek priredil celo za cerkvene pesmi.

Ko je Slomšek 1846 poslal v slovenski svet prve »Drobtinice«, je v njih napisal poseben življenjepis o Jakobu Strašku. Vidi se, da ni mogel pozabiti svojega davnega prijatelja in sotrudnika v slovenski pesmarici.

Šmarski okraj s Ponikvo in Slomom, Slomškovim rojstnim krajem in domom, je po svojem slikovitem izrazu naposled sam kakor živa vesela pesem. Morebiti mu prav tudi pesem pomaga ohranjevati tisto vedro vdanost, ki jo moreš opaziti v obrazu prebivalcev. Pri tem pa ne smeš misliti, da je šmarska pokrajina z bližnjo sosedo Rogaško dolino v ugodnih gospodarskih razmerah. Nasprotno! Šmarski kakor rogaški okraj sta v blagostanju na predzadnjem, če ne na zadnjem mestu.

Po zelenih gričih stoje bele cerkve; najmanj trikrat na dan se preliva zvonki pozdrav od ene do druge; dvanajst teh cerkva, mislim, da se nisem uštel, pa ti naravnost pravi: jaz sem romarska!

Vselej pred Marijinimi prazniki srečavamo romarje, ki jih sveta pesem spremlja do zaželjenega božjepotnega cilja. Okoli Male Gospojnice pa se vijejo dolge romarske trume, druga za drugo, po Šmarski dolini na Svete Gore, do tiste sloveče romarske cerkve, kjer je svoj čas tudi Slomšek tolikokrat zamenjal sveto besedo za sveto pesem z romarji.

Pred leti sem večkrat obiskal te kraje, da bi se laže zamislil v Slomškovo dobo, delo in življenje. Slišal in dobil sem tu in tam tudi tako pesem, ki ni bila menda zapisana še nikjer. Za nekatere pesmi pa, ki so sicer znane povsod, pa vendar splošno ni znano, da so nastale v šmarskem okraju. Da, v tej lepi in ljubki pokrajini je doma pesem: »Kje so moje rožice«, in nje družica »Slovensko deklec« in obeh nedolžna prijateljica: »Oj srečna duša, blagor ti!«. Ta poslednja je prav Slomškova.

Malokje, vendar v teh krajih, se v zgodnjih junijskih jutrih sliši v zelenem logu slavček, in kukavic morda nikjer ni toliko kot v tem zelenem bukovju in jeseni je čriček po teh vinogradih najvztrajnejši pevec.

Prijatelji vesele pesmi.

Slomšku je bila pesem izraz otroške duše, pa ne pesem kot taka, marveč veselje za petje. »Ako ne boste kakor otroci, ne pojdete v nebeško kraljestvo.« To svetopisemsko besedo ponavlja in poudarja in podčrtava zopet in zopet, kadar piše o ljubitelju petja in glasbe. Slomšku je sveta pesem kazala in krajšala pot do nebes.

Ob odhodu iz Štajerske na Koroško jeseni 1829 se je kot novi spiritual v celovški bogoslovnici poslavljaj z veselimi pesmimi od svojih tovarišev.

Ob prihodu v domovino iz tujine 29. septembra 1833 se je pri jasni mesečini in ob veselem petju vračal z daljšega potovanja v Celovec.

V Slomškovi prijateljski družbi, pa še bolj v Slomškovi domači družini, se je po pridnem delu, zlasti zvečer, rada oglašala vesela pesem in neprisiljeno združevala člane med seboj. Vedrila jim je duha, sladila jim je večerjo in pripravljala jim je lahko noč.

Skladatelj Gregor Rihar je obiskal Slomška v Vuzenici in pozneje večkrat povedal, kako mu je bilo v hiši blagega gospodarja in gostitelja najbolj všeč to, da je družina tako lepo in vzpodbudno molila; potem pa se je zabavala ob veselih pogovorih in pesmih. Ta lepa zveza med molitvijo in razvedrilom je bila pobožnemu skladatelju Riharju toliko dražja, »ker je tudi sam vselej prej molil, preden je začel skladati napev«. (»Drobtinice« 1888, str. 113.) Tudi Slomšek je povsod pohvalil to lepo družinsko in zasebno navado, kjer koli jo je našel.

V »Drobtinicah« 1850 piše o dunajskem stolnem kanoniku Fr. Ser. Šmídu, ki je bil po svojem očetu Slovenec: Kovač. »Kakor pobožni bili so tudi veselega srca in dobre volje prav po otroško. Imeli so lepe orgle, ki so na vreteno prav čedno pele svete napeve. Poklicali so svojo staro kuharico — pobožno ženo, da sta skupaj zapela sveto pesem, kakor so jo imele vloženo orgle. In če jih je prišel prijatelj obiskat, so mu to veselje storili, rekoč: ‚Marijana, pridi, bova gospodu eno zapela!‘ In komu bi ne bilo pri takih ljudeh srce veselo! Ako ne boste kakor otroci, govori Kristus, ne pojdete v nebeško kraljestvo.«

Pregovor: »Wo man singt, da lass dich nieder, böse Menschen lieben keine Lieder: Kjer se poje, ondi rad ostani, slabim srcem spevi niso znani!« se je večkrat izpričal v Slomškovem življenju, zlasti na njegovih potovanjih. Iskajoč prijaznega zavetišča v Brucku ob Muri je po neljubih odklonitvah našel naposled topel sprejem tam, kjer se je slišala muzika. »No, tu so pa ljudje boljše volje!« je menil Slomšek. Bila je tam kmečka gostija; tudi gostu so kakor svatu dobro postregli.

V spominih na tako iskanje in najdenje prijaznih in veselih ljudi je mogel Slomšek kot spiritual v Celovcu 1836 spesniti znano, prav za prav po nemškem izvirniku posloveniti, priljubljeno pesem: »Veselja dom«.

Preljubo veselje, o kje si doma...
Te iščem za mizo, kjer dobro jedo,
Na plesu pri godcih, kjer sladko pojo.

Prav ta pesem, ki ji je Slomšek dodal povsem novo kitico, priča, kako mu je bila pesem vedna spremljevalka na potu k Bogu.

Le eno veselje še čaka na me,
V presrečni deželi, kjer mlado je vse;
Trpljenje v taisto deželo ne zna,
Le tamkaj je pravo veselje doma.

Nikjer pa ni Slomšek našel lepšega zglada veselega domačega družinskega življenja kakor v hiši starotrškega dekana Tomaža Korena. Ob tem zgladu se je Slomšek kakor otrok radoval, vzgajal in spolnjeval, ko pa mu je zatonil, se je razjokal nad njegovim grobom. Dekana Korena so pokopali na veliki petek 4. aprila 1855. Zvonovi mu tedaj niso zvonili, zato pa mu je Slomšek sam govoril slovesno žalno besedo v slovo in čez leto dni mu je v Drobtinica 1856 zapisal lep posmrtni spomin:

»Povzdignili so cerkveno petje, napravili nove orgle in še nove zvonove, lepo ubrane, da ni blizu tako ubranega zvonjenja kakor v Starem trgu... Sami so učili peti mladeniče in deklice... Vsako novo sveto pesem so si dali prepisati, in svojemu orglarju so naročili, naj se je nauči; so pa tudi sami na koru pomagali peti, dokler se občina ni privadila svete pesmi. Dobro in sládko teče gládko, in tudi za božjo službo velja, kar je prav.«

»Tomaž Koren, kakor učen in pobožen mašnik, so bili prijatelj lepega petja in vsake poštene dobre volje... Je kaka poštena gostija bila, so svatom zapeli mnogotero zdravičko. Ni bilo slovenske pesmi, ki bi jo častiti gospod Tomaž ne bili znali, ako je hotel kdo po sto. Ko so na stari dni že v petju omagali, so imeli v hiši štiri zapuščene sirote svojega bratrana, ubogega školnika. Te sirotice so dali petja naučiti, in po večerji so došle v obednico in jim zapele kako pesem. Lepo je srce, ki se z veselimi veseli, in z žalostnimi žaluje...«

Podali smo le dva kratka odlomka iz obširnega življenjepisa, da se vidi, kako je Slomšek, prijatelj lepega petja, rad sklepal tesno prijateljstvo z njimi, ki so bili prijatelji in poznavatelji lepote slovenske pesmi.

Pogled proti nebu.

Lepa pesem ne zapusti vselej veselega sledu v obrazu, večkrat odmeva globoko le v tihi duši. Pri Slomšku je menda že moralo biti tako. Primerjal sem več Slomškovih slik iz raznih dob, pa na vseh slikah sem našel nekam trpek obraz, razen na eni, pa še na tej je bil smeh precej zabrisan.

Povprašal sem glede tega Gregorija Hrepevnika, zadnjega moža, ki je že v službenih zadevah poznal Slomška. Bil je Slomškov voznik. Rojen je bil 10. marca 1842, umrl je 8. januarja letošnjega leta. »Sredi smeha se jim je zresnil obraz,« mi je pravil. »Oči so se jim obrnile kar proti nebu. K nam v Nezbiše, sem si mislil, naj bi prišli, pa ne bodo drugam videli kakor v nebo.« Mož je govoril prav. Bil sem dvakrat pri njem v nezbiški grapi Pri Jugovih ob mlinu in vem, da je tako. Hrepevnik je bil starček prav mladostnega spomina.

Podobno mi je povedal pokojni stari cerkovnik podružnice Matere dobrega sveta v Završju župnije Sv. Vid pri Grobelnem. Poslali so ga kot 12 letnega mašnega strežnika v nedeljo 21. septembra 1862 v Kostrivnico, kjer je Slomšek tedaj posvetil cerkev sv. Rozalije. Vprašal naj bi namreč, če bo drugi dan, kakor je bilo določeno, v Završju ali, kakor so tedaj rekli, na Svetini, škofova sv. maša. Škof Slomšek je hotel tam preizkusiti tudi nove orgle, dar ponikovskega, torej Slomškovega rojaka, župnika Mihaela Zagajšeka. Fantič je v Kostrivnici videl, »ko so se škof ravnokar poslavljali; nasmejali so se, pa takoj jim je smeh ugasnil kakor luč ob vetru«. Tedaj seveda je bilo to znamenje silnih telesnih bolečin. Vendar ne glede na telesno nerazpoloženje »so bili Slomšek sicer veselega, toda bolj umerjenega vedenja«, mi je opisal po svojem živahnem spominu že zgoraj omenjeni Hrepevnik.

Pa Slomšek je zadnja leta duševno in telesno veliko trpel, umevno, da je to več ali manj razodeval tudi obraz v bolestinah potezah. Mislimo pa, da se ne motimo, če rečemo, da se je že izza mladosti resnobni Slomšek posebno in še bolj zresnil ob izgubi svojega najboljšega prijatelja Jakoba Straška. Zdi se, da se je ta večja resnoba prelila v Slomškovo dušo s poslednjega Straškovega pisma:

»Tonček! kaj če umrjem, ali se boš kaj jokal po meni? Kaj bi se jokal po strupljenem črepaku, ki se več sceliti ne da. Večja škoda je, če se nov lonec ubije. Ako se star pisker razleti, tolike škode ni, da se le, kar je dobrega v njem, ne pokazi. Naj se torej le črepak razvali, da le duša izleti k svojemu Očetu.«

To pismo je najlepše spričevalo njunega medsebojnega prijateljstva. Po šestnajstih letih se Slomšek spominja tega pisma in ga v »Drobtinicah« 1846 priobčuje in zraven resno dostavlja: da je Bog hitro dal Strašku zasluženi denar, mi drugi pa da si ga moramo še služiti v vedni nevarnosti. Tako je mislil Slomšek prej in slej, zato mu tudi pesem in glasba ni mogla služiti le v zabavo in razvedrilo, marveč v čast božjo in božjemu ljudstvu v razveseljevanje in tolažbo.

Po tej podrobnejši pojasnitvi, ki se nam je zdela potrebna, bomo sedaj više cenili Slomškovo plemenito prizadevanje za ljudsko petje in cerkveno glasbo. Ne več samo zato, ker je Slomšek čutil v sebi pevski in glasbeni dar, marveč zato, da dvigne z njim ljudstvo k Bogu, se je Slomšek posvetil marljivemu nabiranju in vestnemu zapisavanju cerkvenih in drugih pesmi, ki so se v tistem času pele med slovenskim ljudstvom. Na tem lepem delu sicer ne vidimo Slomška kot samega in izvirnega delavca, marveč je imel, kakor še povemo, svoje vzornike in predhodnike, vendar pa je za to delo zastavil svojo škofovsko čast in oblast, kakor tudi vso svojo darovitost in izobrazbo — in nazadnje ves svoj prosti čas.

Ne vemo, kako blizu ali kako daleč smo še zaželjeni Slomškovi beatifikaciji. Niso še zbrani vsi zgodovinski podatki o njem in kar je zbranih, še niso preiskani ter presojeni s tistim in takim merilom, kakor ga Cerkev zahteva in rabi v svoji sedanji disciplini.

Tudi ne vemo, katere ovire ali olajšave bi se mogle poslej še pojaviti v pripravah za Slomškovo beatifikacijo. Izkušnje zadnjih časov niso nič manj kakor obravnave davnih časov pokazale, da je Cerkev posebno v svetniških zadevah in postopkih modra, previdna, natančna in stroga.

Vendar naposled svetniške krone tudi na zemlji ne kujejo ljudje, marveč jo vselej odločuje in podeljuje Sveti Duh. Bog pa more naenkrat s čudežem potrditi in izvršiti to, kar je splošna misel in želja vernih Slovencev.

Za nas Slovence je pa že sedaj odločilno le to, da se ravnamo po Slomškovih zgledih in navodilih. Morebiti se nas Bog usmili ter nas blagoslovi z dvojnimi velikimi nebeškimi darom in blagoslovom: z Baragovo in Slomškovo beatifikacijo.

Eno pa vemo tudi brez tega, da je Slomškova osebnost slovenskemu ljudstvu vsak čas mila in draga, ko vidi njegovo delo in sliši ali bere njegovo besedo; pa še milejša in dražja nam je njegova osebnost, če slišimo, kaj je storil Slomšek za ljudsko petje in cerkveno glasbo.

Naši sestavki, pričujoči kakor prihodnji, se tesno drže zgodovinske črte in se ozirajo na Slomškovo delo samo v zgoraj označenem smislu.

Nekaj črtic k dr. Merharjevemu članku o Riharjevem nagrobnem spomeniku.

Gregor Rihar! Kolikokrat sem to ime našega prvega slovenskega »pevo-skladnika« z zanimanjem bral na koru škocjanske cerkve, kjer je moj pokojni oče hranil Riharjeve pesmi, poleg Cvekovih, Vavknovih, Dolinarjevih in Belarjevih cerkvenih napevov. — Saj pred Foersterjevo »Cecilijo« sploh nismo imeli drugih cerkvenih skladb, kakor imenovane. Šele izdaja prepotrebne »Cecilije« je začela naše cerkveno petje oživljati in reformirati. Vendar je »Cecilija« zlasti po deželi naletela na hud odpor cerkvenih zborov in duhovščine. Ljudje so zabavljali čez dolgočasne in mrtve cecilijanske pesmi, ki nimajo nobene »viže«; še za postni čas niso porabne. Spominjam se, kako so se ljudje norčevali iz p. Angelikovega zdaj že ponarodelega »Tantum ergo« v F-duru in pačili tekst: »Preste, fige, suhe metle, to se vse pri nas dobi.« Ali pa: »Prej denite spat otroke, k' se per zid' tam plazijo«. Očetu so ljudje grozili, če ne bodo na koru peli več Riharjevih pesmi, mu ne bodo dajali nikakršne bire. Hvala Bogu! Nepozabni Foerster je bil z izdajo »Cecilije« kljub mnogim nasprotstvom in zabavljanjem poplačan s tem, da je dosegla že drugi natis, ki je že več let popolnoma razprodan. Dokaz, kako je bila ta izvirna pesmarica potrebna.

Ko sem postal starejši, sem se še posebno zanimal za Riharja zaradi tega, ker sta ga moj oče in mati poznala še živega, kakor tudi njegovo sestro, slovečo pevko-sopranistko Jerico. Po opisu mojih pokojnih staršev je bil Rihar dolg, bolj koščenega telesa in rdečega obraza. Nosil je visok cilindar, visoke kanon-škornje in dolg frak. V tistih časih je bila noša duhovnikov sploh taka. Rihar se ni pustil nikoli slikati; do tega bi ga ne pripravila živa duša. Doma hranim njegovo sliko, ki jo je prinesel med več leti »Dom in svet«: Rihar na Blejskem jezeru. Sedi v čolnu v opisani noši. V roki drži neko skladbo, na polici leži vrtnica. Slikal ga je (seveda brez Riharjeve vednosti) duhovnik Puhar, ki je bil menda prvi fotograf na Slovenskem. Slika Riharjeve osebe popolnoma ustreza opisu mojih staršev. Kot stolni zakristan je spovedoval pod korom, kjer je bila njegova spovednica zelo oblegana, tudi od grešnikov težkega kalibra. To mi je pravila pokojna trnovska organistinja Frančiška Goršič, sestra slovečega orgl. mojstra Goršiča. — Rihar je orglal več let samo s šestimi prsti. Vsled registriranja na starih težkih orglah sta mu ohromela na obeh rokah prsta, mezinec in prstanec. Vendar je igral samo s šestimi prsti virtuožno kakor drugi z desetimi, da ga je vse občudovalo. Njegova sestra Jerica je bila izvrstna pevka, s čudovito lepim sopranom. Menda ravno zaradi Jerice je tako visoko komponiral, kakor sem večkrat od verodostojnih oseb slišal. Na koru je stala poleg svojega brata vedno s pečo na glavi in v preprosti obleki, dočim so bile druge gosposke pevke v klobukih in oblekah, prikrojjenih po najnovjših modah. Ko sem prišel l. 1896 v Ljubljano na učiteljišče in sva z očetom še isti dan obiskala stolnico, sem bral na deski pri stranskem vhodu, kjer se priporočajo umrli v molitev: Leopold Cvek, učitelj v pokoju. Umril 2. septembra; pogreb 4. t. m. Dr. Mantuani je poročal, da je Cvek umrl l. 1898. Msgr. Premrl podaja v biografskem leksikonu pravilni datum in leto, kakor omenjeno. Torej se dr. Mantuani moti. — Na učiteljišču sem ostal samo dve leti, kjer sem imel z matematiko večer križ, matematika pa z menoj še večjega in me je stalno preganjala. Razbremenil sem se torej vseh enačb, kubičnih in kvadratnih korenov, ker sem jih slabo pulil, in puste algebre in vstopil v orglarsko šolo. Slavnemu Levstiku matematika tudi ni šla. Sam se je nekoč izrazil: Štiri so reči na svetu, ki mi smrdijo:

»Algebra, stenica, govno in pa stara Mica.«

Večkrat sem šel na pokopališče k sv. Krištofu, da bi našel grob našega slavnega Riharja. Čopov in Vodnikov grob sem kmalu iztaknil. Riharjevega, ki se je nahajal v isti vrsti in v neposredni bližini, pa nisem mogel najti. Grob je bil silno zapuščen. Zlate črke na spomeniku je pa dež izpral, da se ni dalo čitati. Bilo je 31. oktobra 1898, t. j. dan pred praznikom Vseh svetnikov, ko se mi je vendar posrečilo, da sem našel Riharjev grob. Ko grem zopet ob zidu, kjer je stal spomenik, naletim na staro prijazno ženico, ki je neki grob rahljala in krasila. Vprašam jo, čigav grob je to. Prijazna starka mi pove, da je Riharjev. »Saj je vendar na kamnu pisano,« mi pravi, »čigav da je.« Stopim k zidu in berem popolnoma izprane črke, kakor opisuje napis Rakuša v knjigi »Slovensko petje v pretekli dobi«, in dr. Merhar v »C. Gl.«, da tukaj počiva prvi slovenski pevskladnik Gregor Rihar. Ženica mi je pripovedovala, da je gospoda, še bolj pa njegovo sestro Jerico, dobro poznala. »Oj kako so lepo Jerica peli! Vse je gledalo na kor, kadar so sami peli kakšno »vizo«. Noben ptiček lepše ne poje, kakor so peli Jerica. Na stara leta so bili pa velika revica. Ko so stanovali v Študentovski ulici, so nekoč vzeli raz omare košaro in se pri tem ranili s trščico, ki je štrlela iz košare, v obraz, da jim je prišel rak razjedati lice in so umrli v hudih bolečinah.« — Pripomnila mi je, da že nekaj let o prazniku Vseh svetnikov očisti in okraši ta grob. Naslednje leto sem bil 31. oktobra zopet pri sv. Krištofu na Riharjevem grobu. Riharjeve dobre častilke pa ni bilo več in grob je ostal več let zopet zapuščen in z visoko travo in mahom poraščen. Nikogar ni bilo, da bi prižgal lučko in položil na grob šopek jesenskega cvetja. Po vojski, ko se je ustanovilo društvo »Preporod«, so bili tako Riharjev grob kakor tudi drugi že pozabljeni grobovi naših prezaslužnih kulturnih delavcev vsaj za silo okrašeni in svečka prižgana. Spodaj na Riharjevem spomeniku je še napis, da tu blizu počiva Gregorček Rihar, bivši organist pri sv. Petru v Ljubljani, in kitica:

»Ker tebi tud' so orgle ubrano pele,
Da slava božja bi se vikšala.«

Sledita še dve vrstici, ki se jih pa ne spomnim več. Dragi bralec naj se potruži na navje za pokopališčem sv. Krištofa, ako ga zanimata še ostali dve vrstici.¹

Gregorček Rihar je nekaj časa orgljal tudi v stolnici, do Foersterjevega nastopa. Gregorček Rihar je izdal tudi eno »slovensko veliko mašo«, sestavno in razstavno, poleg drugih napevov. Ob vznožju Riharjevega spomenika se je nahajal prav majhen kamnit spomenik, da blizu Riharja počiva tudi njegova sestra, Jerica Rihar. Nekaj časa je bil ta spomenik pozneje naslonjen na zid poleg Riharjevega spomenika, a je od tam zginil neznano kam. —

Vsem našim umrlim glasbenikom, še posebno cerkvenim, naj bo ohranjen trajen spomin. Njihovo ime ne bo zginilo, kakor tudi ne imena naših prezaslužnih še živečih skladateljev, temveč se bo po teh imenih povpraševalo od roda do roda; saj so ta imena zapisana z zlatimi črkami v sreč slehernega katoliškega Slovenca...

Dokler slovenski rod
Biva po zemlji tod,
Bode slovelo
Njihovo ime. —
Slava jim!

¹ Tam je namreč vzdian v steno Riharjev spomenik, med drugimi spomeniki naših narodnih pionirjev, literatov, glasbenikov itd.

Unikum pete maše.

Da se je pri sv. maši godilo že marsikaj in se še godi, kar se ne ujema z našimi cerkvenimi kánoni, je znano. Znan je tudi izrek nekega duhovnika, da se mu je pri sv. maši pripetilo že vse mogoče, edino to še ne, da bi sam padel v kelih. Da se tudi petje in glasba pri sv. maši ne strinja vselej s cerkvenimi predpisi, je ravno tako znana, stara reč, ki je ne mislim vnovič pogrevati. Omenil bi le še kaj takega, kar našim cenjenim čitateljem najbrž še ni znano.

Pred mnogimi leti sem bral v nekem nemškem listu, da so nekje namepravali na sveti večer pri polnočni maši proizvajati novo božično skladbo s spremljevanjem glasbil. Zelo važno vlogo je pri tem igral rog. Nesreča pa je hotela, da je mož, ki je igral ta instrument, ravno za praznike hudo obolel. Eden je pač še znal igrati na rog, toda ta je bil ravno duhovnik, ki je imel peti sv. mašo o polnoči. Ker one napovedane in željno pričakovane božične glasbe ni kazalo opustiti, si je duhovnik pomagal na ta način, da je pred sv. mašo položil rog na oltar, pri darovanju pa ga je vzel v roke in začel nanj igrati v lepem soglasju z drugimi glasbeniki na koru. Po končani glasbi je zopet odložil instrument in mirno nadaljeval sv. mašo. Kajpada je bilo to nekaj čudnega, izrednega, kar bi se po cerkvenih predpisih ne dalo opravičiti. Vendar bi jaz tega primera z izrazom »unikum« ne mogel še zaznamovati. Unikum pride šele sedaj.

Dogodil se je ta edinstveni primer v Nemški Loki pri Kočevju, kjer žive Slovenci pomešani z Nemci. Pred mnogimi leti je služboval tamkaj župnik, ki je že davno odšel v večnost. Bil je velik original in lahko bi ga prištevali onim »univerzalnim ženijem«, ki so sposobni za vsako delo. Še dandanes je nekaj takih župnikov, ki so strokovnjaki v obdelovanju polja, a znajo popravljati tudi ure, preše, sode, čebre in vsakovrstno kmetijsko orodje. Naš župnik v Nemški Loki je prav pridno sam kmetaril; razen kuharice ni potreboval nobenega hlapca in nobene dekle. Pač pa je imel oslička, s katerim ga je bilo pogostoma videti na cesti. Vozil je gnoj, a tudi poljske pridelke je z osličkom spravljal domov. Osliček pa je imel svoje muhe in se je večkrat skujal, da ni hotel naprej. Gospod pa je bil usmiljenega srca in ga ni nikdar udaril. Navadno se je vlegel v travo v bližini oslička in je mirno čakal, da se bo komodnemu nagajivcu zljubilo iti zopet dalje. Ko je nekoč zaradi osličkove svojeglavosti prišel pozneje domov in se je zaradi tega kuharica hudovala nad njim, se je opravičeval z besedami: »Saj veš: osel je osel, in ako se ga loti trmoglavost, ga nobena reč ne spravi naprej.«

Ko je bil nekega dne zopet z osličkom na cesti, ju je srečal Kočever, ki bi se rad nekoliko pošalil z njiju. Zato ju vpraša: »Wohin denn ihr zwei?« (»Kam pa vidva?«) Župnik pa takoj krepko odvrne: »An dem dritten vorbei.« (»Mimo tretjega.«)

Gospod župnik je imel lasten vinograd v Doblški gori v črnomaljskem okraju. Za viničarko je imel pridno, pošteno dekle, ki mu je osem let oskrbovala vinograd. In ravno od te bivše viničarke, ki še živi, sem zvedel največ podrobnosti, ki jih navajam v teh vrsticah. Za njeno prijazno postrežljivost se ji kar najlepše zahvaljujem.

Gospod župnik je s svojim osličkom pogostoma vozil v Doblško goro; zdaj je peljal tja, kar je bilo potrebno za vinograd, zdaj zopet je šel z osličkom po vino v svojo tamkajšnjo zidanico. Pri neki priliki se mu je primerilo, da se je sod z 10 estrajhi valil z vrha gore globoki doli v nižavo in se pri tem razbil. Gospodu ni delalo to nobene posebne preglavice. Poslal je po katran

v mesto, sam pa je slekel suktnjo in jo obesil na kol rekoč: »Župnik naj zdaj tam visi, fant bo pa delal.« Kmalu je docela popravil sod, da je bil kakor prej.

Ko se je bližalo birmovanje v njegovi župniji, se mu je delo precej pomnožilo. Marsikaj je bilo treba pregledati in zboljšati, kar je vse sam storil. Sam je prekril streho, popravil žlebove, zakrpal si čevlje in uravnal še to in ono. V originalnosti ni dosti zaostajala tudi njegova kuharica, kar je zlasti pokazala o priliki sv. birme. Takrat je stopil škofov služabnik v kuhinjo, da bi kuharici nasvetoval, s čim naj postreže Prevzvišenemu. Ona pa je odgovorila: »Ta bi bila lepa, da bi si ljudje sami zbirali hrano! Pri nas boste jedli, kar bom jaz skuhala.« — —

Zavetnica župne cerkve v Nemški Loki je preblažena Devica Marija Tolažnica. Stranski oltar pa je posvečen sv. Valentinu, ki ga domačini in tujci zelo časte. Da, tudi iz daljnih krajev prihajajo romarji na božjo pot k svetemu Valentinu. Zlasti na dan njegovega godu, 14. februarja, je vsako leto tam velik shod s peto mašo. Nekega leta je ravno ta dan zapadel velik sneg, da so ga ljudje komaj gazili. Oznanjena je bila peta maša, a na koru ni bilo nobenega pevca. Kaj storiti? »Nič ne dé,« si misli g. župnik, »bom pa jaz sam imel peto mašo.« In kar je sklenil, to je tudi storil. Slovesno je intoniral »Gloria in excelsis Deo«, čeprav ni bilo na koru nikogar, ki bi slavospev nadaljeval. Zapel je nato »Dominus vobiscum« in si takoj tudi sam odpel z »Et cum spiritu tuo«, seveda z nekoliko višjim in krepkejšim glasom. Tako je ravnal tudi z vsemi drugimi odpevi tekom sv. maše. Pel je tudi list in evangelij in vse druge speve, ki jih sicer mašnik poje pri peti maši. Seveda stalnih in spremenljivih spevov, ki jih sicer pri peti maši pojo na koru, ni pel to pot nihče. Že iz tega vidimo, kako silno pomanjkljiva je bila peta maša, ki jo je župnik v nezaslišani lahkomiselnosti serviral Bogu in ljudem. Ljudje so se čudili in strmeli, ker take Pete maše niso še slišali svoje žive dni. Prav mnogi pa so se na tihem muzali. Ali župnik se ni dal motiti, korajžno je pel do konca. In ko je naposled zapel še »Ite missa est«, si je lahko čestital, ker je s to peto mašo izvršil delo, kakršnega ni izvršil najbrž še nihče na svetu.

In sedaj vprašam: ali ni to res unikum Pete maše? Ali more še kdo navesti enak primer? S tem, da je župnik v eni sami samcati osebi opravil peto mašo, je v resnici dosegel rekord posebne vrste.

Toda, toda — — — Ali nam to ne dokazuje, kam zabrede in kaj vse si lahko dovoli človek — tudi če je župnik — ako dela po svoji lastni glavi in ne po cerkvenih predpisih? Zato naj bo navedeni primer zares unikum Pete maše za vse minule, sedanje in prihodnje čase!

Josip Ahtik:

Glasbenik Ivan Šprahman (Janko Grudnik).

Sedaj, ko biva v prostorih večnosti, imamo dolžnost, da si natančneje ogledamo doslej v skromnosti skriti lik glasbenika Ivana Šprahmana, ki se je kot skladatelj nazival Janko Grudnik. V večnost se je preselil 26. oktobra 1939 in bil 28. oktobra pokopan pri Sv. Križu.

Z naslednjim spisom Šprahman-Grudnikovega življenja in delovanja mu hočemo vsaj v tiskani besedi postaviti majhen spomenik.

*

Šprahman-Grudnik ni odrival sočloveka od nikakega »mesta«. Ni uporabljal moči »kumov in stricev« za dosego pristoječega mu »mesta«. Sam se je moral boriti za svoje pravice v družabnosti. Saj se je celo za čast in čin, ki ga je dosegel že pred vojno, moral po vojni boriti ponovno celo desetletje!

Boril se je ne zaradi osebe, ampak zaradi krivice, ki se je godila mnogim, ki so bili v istem položaju.

Verjel je, da sposobnost sama priključuje primeren čin in mesto. Dosegel je čin uradnika IV. sk. 1.

V umetnosti pa sploh ni pričakoval ne slave, ne koristi, ampak je delal iz golega nagiba in ljubezni do umetnosti. V javnosti se je skrival največ pod imenom Janko Grudnik, ali pa pod »S«. — Malokateri pevec ali organist vé, čigave napeve poje in orgla. Malokateri pevovodja vé, da so pevci odpeli popevko profesorja Šprahmana.

Pozno je vstopil v državno službo, vendar je dočakal 42 službenih let, ko je bil upokojen 1. januarja 1937. Redkost: vseh 42 službenih let ga ni zadržalo ničesar, niti gripa ne, da ne bi vsako uro službé osebno opravil. Miru ni poznal ne pred službovanjem, ne po umirovljenju. — Bil je vojak, učitelj osnovnice, vadnice, glavni učitelj in profesor in med vojno na fronti... povsod energičen, delaven. Tak je bil Šprahman. Prikupiti se — tega ni maral. Spoštovanja pa je pričakoval od vsakega znanca. Tak je »uradno«.

Vse bolj ljubko je »neuradno« duševno življenje Šprahmana-Grudnika — glasbenika.

Njegov oče Ivan Šprahman je bil organist-samouk. Izgotovil je v življenju več ceter in celo orgle, ne da bi kdaj bil v tvornici orgel ali glasbil. Mati Marija roj. Grudnikova je bila dobra pevka. Vse to so podedovali otroci, Ivan in dve sestri.

Sin Ivan, rojen 9. nov. 1873 v Dobravi-Sv. Križ pri Dravogradu, je po osnovnici (v Podgorci, učitelj Stergar, in mozirskem Šmihelju, učitelj Levstik) prišel v Foersterjevo šolo l. 1886 že dobro podkovan ter jo, »za orglarsko službo z odliko sposoben«, dovršil 12. julija 1889. Sošolca in prijatelja sta mu bila Rus in Marn. Še pred dovršeno šolo je poslal Foerster Šprahmana v Slavino, da je o veliki noči orglal. Po šoli pa so ga poklicali v Slavino v službo in takrat si je z župnikom ogledal Trst. Radi nasprotovanja neke stranke je odšel v Podzemelj, pa tudi tam so bila nesporazumljenja med župnikovimi pristaši in neko stranko. Šprahman je odšel (23. decembra 1889).

Že 28. oktobra 1888 mu je umrla mati in oče ni mogel več opravljati svoje dvojne službe. Mladi 15 letnik je moral vsa potovanja v dežju in v vročini izvršiti peš in je nazadnje obstal v Podgorci s hudo špansko. Ko je ozdravel, je nastopil službo (15. febr. 1890) v Šmartnem pri Slov. gradu. S pomočjo obeh sester in očeta je uvedel petje, katerega se še danes stari ljudje spominjajo (tudi monsg. Vreže, ki je bil tam kaplan).

Mladi Šprahman pa je stremil le naprej: učitelj mora biti. Vedno ga je mučila misel, da ni bil v pravi šoli. Sedaj je čutil razliko med občo sposobnostjo in med enostransko izobrazbo. Bil je glasbenik; skladal je. Vendar, še je čutil nadarjenosti, ki jih ni mogel uveljaviti: pedagog po naravi.

Z malim prihrankom in z nado na ustanovo se je vpisal na učiteljsiše v Mariboru (12. sept. 1891); ker pa ni bilo ustanove in ne več sredstev, je odšel v Hajdino v službo (1. maja 1892). Ko si je oskrbel nekoliko zaloge, se je spet vpisal na učiteljsiše v Ljubljani (14. sept. 1892), kjer je dobil ustanovo in je v operi pel in imel nekoliko dohodkov, da se je pretolkel skozi cel letnik. Z upom na podporo in na zaslužek s poukom glasbe se je vpisal (10. sept. 1893) v II. tečaj v Mariboru. Ni dosegel dohodkov in moral je oditi v službo v Ptuj na slovensko župnijo. Tudi tamkajšnji stari ljudje se spominjajo lepega petja njegovega zbora (n. pr. bratje Serajnik, Trstenjak).

Ze nekaj let prej se je potegoval za službo v opatijski cerkvi v Celju. Dobil jo je skladatelj Pogačnik, ki pa je (l. 1894) odšel v Trzič in potem v Idrijo. Ponudili so službo Šprahmanu, ki jo je nastopil v Celju 1. okt. 1894.

Tu se je hotel udomačiti in upal tudi na poučevanje na gimnaziji in drugod.

V Celju se je lotil orjaškega dela. Nemci so imeli svoja društva — jako delavna, socialisti svoja izobraževalna društva z ogromnim članstvom (večinoma po rodu Slovenci). Zavedni Slovenci pa so imeli samo »Čitalnico«, kamor so sprejemali samo »smetano«, zdravo mleko pa ni vedelo kam. Šprahman je pomnožil pevski zbor v toliko, da je bil za cerkveno petje že preobilen.

Nastopil je ž njim nekolikokrat v »Čitalnici« in kar samo je prišlo: nastalo je Slovensko pevsko društvo v Celju s pridružitvijo vseh sposobnih pevcev, izvzemši »najvišjih slojev«. Čitalnica je tedaj rada videla te goste, ki so se vežbali v njeni dvorani tam ob železniškem podmostju (hotel Štraus). Tudi goslače za bogoslužje je vzgajil.

Šprahmanovci obračajo — Nemci in vojaška oblast obrnejo. Dasi vzdrževatelj starega, onemoglega očeta — imel je pravico do oprostitve, saj so mu jo po dveh letih priznali na višjih mestih — je moral na zahtevo Nemcev k vojakom, da razpade delo in da pride Nемец za organista. Pa delo ni razpadlo in za njim je prišel Slovenec (Bervar).

Pod puško je bil od 7. oktobra 1895 do 11. novembra 1897. Še od vojakov je pošiljal napeve za razne igrokaze, ki so jih njegovi prijatelji tedaj igrali na podeželskih odrih (Vojnik, Škoflja vas i. dr.) z velikimi uspehi. Že v Celju je pomagal pri rediteljstvu raznih predstav šolskim sestram in skladal ljubke popevke (Elizabeta Turinška i. dr.). Takih jako posrečenih popevk je v življenju zložil mnogo stotin za vse kraje in odre.

Ko je prišel od vojakov, je bil (28. nov. 1897) imenovan koralistom in pomožnim organistom stolnice v Djakovem (Strossmayer), poleg organista-skladatelja Trišlerja in nekaterih pevcev Slovencev (Rusa, Pozniča i. dr.).

Vse slovenske popevke so udomačili potem tudi pri bratih Hrvatih, ki so jako vzljubili naše koraliste. Veseljačenja je bilo preveč. Kar z vozovi so prihajali ponje iz daljnega Osjeka, Rume, Gradiške in Šprahman je moral voditi glasbene točke.

Vkljub veseljačenju Šprahman ni opustil priprave za zrelostni izpit, ki ga je opravil v Kopru (dne 28. junija 1901). Ko je čakal nameščenja za učitelja in izstopil iz službe v Djakovem, se je oglasil tudi za organistovsko službo v proštiji v Ptujju, ki jo je dobil, obenem z imenovanjem za učitelja v Podbrezju na Gorenjskem. Šel je za učitelja (1. nov. 1901). Tam je takoj pomnožil cerkveni pevski zbor in prevzel orglanje brezplačno.

Tukaj je tudi s sodelovanjem tega pevskega zbora in prijateljev ustanovil dramatični oder na svojo pest. Igrali in peli so vse res umetniško in Šprahmanove popevke so se priljubile. Drame so morali ponavljati in gostovati tudi drugod po Gorenjskem. Ogromno tveganje, a je doneslo zadoščenje: ostalo je vsakokrat nekoliko prebitka, ki je veljal za nagrado organistu in певcem. Največkrat so ponovili »Elizabeto Turinško« in »Čarovni zvonček«.

Tedaj je bil Šprahmanov sosed učitelj Ivan Kiferle, ki je izdajal narodne pesmi za citre. Oba sosedata sta se takoj sprijateljila in si bila »zvesta do konca«. Oba kritika, oba samozavestna, različnih nazorov, sta se kresala, ampak spoštovala in cenila sta drug drugega.

Šprahman pa ni miroval. Izobraževal se je v vseh strokah, napravil vsako leto kak nov izpit, ali vsaj obiskal kak tečaj. Napravil je (1902) na Dunaju izpit iz petja in orglanja za učiteljišča in srednje šole; potem dodatni izpit za klavir (1908); potem v Gradcu izpit za gosli (1909). Ponovil je zrelostni izpit za nemške šole v Kopru (1903) in še tisto leto v Ljubljani izpit usposobljenja (za slovenske in nemške šole).

Najvažnejši tečaji, ki jih je posečal, so visokošolski v Jeni (1906), v Linzu (1908), v Ljubljani za risanje (1909 in 1910). Bil je namreč ne samo

lepopisec, ampak je imel silno razvit čut za nianse barv, isto kakor za nianse zvokov, in je našel vedno šar, ki je točno posnel naravni šar opazovanega predmeta. Ker je pozabljal, da navadni smrtniki nimajo tako ostrih čutil, se je včasih zdelo, da od sočloveka zahteva preveč.

Vkljub vstrajnemu grmadenju pridobitev uma ni opustil, da ne bi ob vsaki priliki zapel in zaorglal kako novo melodijo, katero je zapisal ali tudi ne.

Ko je spoznal moč svojih pevcev, je takoj zanje preuredil glasove že poznanih pesmi tako, da je petje imelo včasih še večji uspeh in efekt nego po izvirniku. Ker v Podbrezju ni mogel biti nadučitelj, je odšel (1904) v Čatež in še tisto jesen na Ciril-Methodovo šolo v Trst in 21. novembra 1904 nastopil državno službo na vadnici v Kopru ter prevzel nekatere predmete (goslanje i. dr.) na učiteljišču ter orgljanje pri maši. Pelo se je eno nedeljo laško, drugo slovensko, tretjo hrvatsko.

Ze v Kopru je sklenil izdati hrvatsko pesmarico za učitelje in hrvatsko pesmarico za cerkve, ker v Istri so drugačne razmere kakor na Hrvatskem.

Ko pa je bil imenovan (15. sept. 1907) na novoustanovljeno učiteljišče v Kastvu, je tam poleg glasbe in petja ter več drugih predmetov na šoli prevzel tudi orgljanje v cerkvi. Pri tem pa je pogrešal ne samo primerne pesmarice za učiteljišča v Istri in Dalmaciji, ampak še posebno pesmarico za bogoslužje, ki je v teh krajih bilo raznoliko, kajti poleg staroslovensščine in latinščine so se posluževali tudi starega ilirskega narečja, ki je v cerkve vpeljana pod imenom skjavét. Pevski zbori (t. j. vsa cerkev) so odgovarjali svečeniku in peli slavo in vero in obhajilne molitve, drugih primernih umetnih pesmi niso mnogo znali, pa tudi ni bilo časa ne potrebe.

Sprahman je izdal v zalogi šolskih knjig hrvatsko pesmarico za ljudske šole, ki je bila natisnjena trikrat; v samozaložbi pa je izdal hrvatske cerkvene pesmi. Natisnjeni sta bili njegovi razpravi: Petje — vzgojno sredstvo in Metodika petja v ljudski šoli, v hrvaščini. Vse to še prva leta (okoli 1908). Zalagal je z napevi in popevkami vsa društva ob Jadranu in tudi Dramatski skup »Istro« v Kopru. V cerkve pa je uvedel vse napeve za litanije, ki jih rabijo Slovenci, in sploh vse pesmi, ki pridejo v poštev v Liburniji, seveda s hrvatskim besedilom.

V takem delovanju ga je zalotila vojna. Razpad Avstrije ga je našel v Albaniji. Pospravil je, ko so drugi častniki že odšli, važne listine in razložil in povezal letalo, kar vse je srečno preko Črne gore spravil v Sarajevo in oddal narodnemu svetu.

Ko je došel k svaku v Koper v vojaški obleki, so ga laški vojaki hoteli odgnati (18. nov. 1918) v vojno ujetništvo. Ko jih je svak prepričeval, da je častnik profesor in tu njegov dom, se je Sprahman urno preoblekel in — niso ga odgnali!

Bil pa je še priča, ko je svakova družina snela s hiše slovensko zastavo, ki je visela tri tedne neprenehoma in so jo laški vojaki ob snemanju in zavitju počastili na ukaz njihovega poveljnika.

Kako hitro se je to razpoloženje spremenilo! Šprahman se je srečno vrnil v Kastav, ki pa je bil zaseden in učiteljišče je imelo ravnatelja — Laha. (Bil je Bokeljec, ki je študiral v Italiji, z imenom Ciubelich.) Ko so že več profesorjev internirali, je prišla vrsta na Šprahmana, ki pa je, opozorjen, zbežal preko »svobodne« Reke v Jugoslavijo (1. maja 1919).

Prijavil se je Narodnemu svetu za bojevnika, ker je smatral to za največjo potrebo v novi državi. Niso ga uporabili pod orožjem, ampak poslali v Ptuj na meščansko šolo; kmalu (4. nov. 1919) pa v Velikovec na gimnazijo in učiteljišče, kamor je z veliko težavo spravil svoj klavir v bojni vihri. Po plebiscitu je zadnji odšel iz Velikovca, kjer je še pospravil listine, vse drugo je ostalo še tam. (Klavir je z velikanskimi zaprekami došel iz »Avstrije« po

neštevilnih mesecih »odmora«.) Nameščen je bil sedaj v Ptuj, pa na gimnaziji (17. nov. 1920).

Od tukaj so ga končno namestili (27. okt. 1921) na žensko učiteljsiše v Mariboru, kjer je služboval do ukinjenja (30. junija 1932). — Ko se je »stalno« nastanil v Mariboru, je začel predelovati dolge klavirje v kratkokrilce ter jih mojstrsko opremiljal, da so imeli res poln in blag glas. Pri tem delu je prihranil malo glavnico in se lotil stavbe lepega dvorca, kateremu je sam narisal načrt. Od tedaj do smrti pa sploh ni opustil več priljubljene gradbe in zidave. Ko je (baročna) hiša bila izpopolnjena, da ni bilo možno kaj dodajati, jo je prodal in kupil kmečko posestvo, kjer je imel zopet polno prena-rejanja in gradnje. Vselil se je sem že kakor umirovljenec (1. julija 1937).

Služboval je namreč od 30. junija 1932 na »učiteljski šoli« v Mariboru, pa je s 1. jan. 1937 bil umirovljen.

Vkljub tolikemu delu je v Mariboru izdal (pod imenom Janko Grudnik) mnogo del tudi v tisku. Med temi: *postne (pesmi)*; *šest mladinskih (pesmi)*; *24 narodnih (pesmi)*; *pesmarico za mladino I., II. in III. del*, od katerih je natisnjen šele I. del; II. in III. del ter navodilo za pouk še niso natisnjeni.

Važno je tudi, da je Šprahman mnogo potoval in si ogledal vse zanimivosti Evrope. Poznal je vse vasi v Sloveniji, vse hrvatske trge, istotako Bosno in Dalmacijo, vse kraje na Tirolskem, Solnograškem, Bavarskem in Saksonskem in Pariz preko Švice in Italije. Še dva meseca pred smrtjo (od julija do septembra 1939) je prepotoval Bosno in Dalmacijo kot 66 letnik!

Kakor je Šprahman bil izreden pojav, tak je bil tudi v politiki. Že kot deček se je (po očetu in učiteljih) navzel zavesti, da bo moral za narod kaj žrtvovati.

Tudi dvakratni vpis na učiteljsiše v Mariboru, kjer je imel neuspeh — je bila borba za narodnost. Ne samo njega, tudi drugih Slovencev niso radi pripustili do podpor. Ni še imel dvajset let, ko si je pridobil za narod toliko zaslug, da so ga Nemci sklenili »zdrobiti« in so mu za nekaj let onemogočili »obstoj« in seveda tudi dosegajo smotra: učiteljski čin.

Grozna je bila tedaj nemška politična sila. Čim večja je bila maščevalnost Nemcev, tem vstrajneje je deloval on, pa bolj previdno, tiho »za fronto«, kjer so drugi bobnali. Prej z Nemci, pozneje z Lahij... boriti se je moral vedno in prepričevati narod o pravici.

Po zlomu Avstrije je, preganjan, ušel ujetništvu v svobodno domovino in se prijavil za bojevnika, ker je smatral to najpotrebnejšim. Poslali so ga na šolo. Vendar je tudi tam tvegati kri in življenje za rojake in se v plebiscitnem Korotanu še posebno vneto žrtvoval, ne kričeč, ampak dokazujoč.

V svobodni domovini pa — kaka razlika! — se je celo branil iti na voliše, češ, koga naj volim, kadar ne morem postaviti kandidata po prepričanju. Nima smisla »voliti«. Stranka? Ali ni v vsaki stranki nekaj vzglednih, nesebičnih, mnogo pa sebičnih in celo nezanesljivih? Klicali so ga celo na odgovor radi tega. Ostal pa je trmasto pri argumentu; mož samostojnejš. Boj brata z bratom mu ni dišal.

Šprahman-Grudnikova dela so največ še v konceptu, večkrat šele zasnovana s svinčnikom. Nekatero popevke so priložene pisanim igralskim vlogam. Izmed že izdanih omenjam:

1. *Vijenac pjesama za mladež pučkih škola* (Kopar 1906, Beč 1908); druga izdaja 1910, tretja (?).

2. *Zbirka hrvatskih crkvenih (pjesama) za muški zbor*. Sabrao, harmonizirao i priredio Ivan Sprachmann, učitelj glasbe. Ljubljana 1910. Tisak J. Blasnika naslednikov u Ljubljani. — Take so platnice brez vsebine. (Najbrž je bil naslov pozneje predrugačen?) Založil Šprahman.

3. Pjevanje kao uzgojno sredstvo. »Prosveta« 1909 (?).
4. Metodika pjevanja u pučkoj školi. Kastav-Volosko 1908.
5. Postne pesmi. Uglasbil Janko Grudnik, Maribor, januarja 1923.
6. Šest mladinskih pesmic — Janko Grudnik — Ljubljana, majnika 1935.
7. 24 narodnih pesmi, Maribor, januar 1937 (opalograf).
8. Pesmarica za mladino — Janko Grudnik, profesor — I. del — v Ljubljani 1938. Založil Josip Ahtik, Pobrežje-Maribor.

V. Steska.

Drobtine iz slovenske glasbene zgodovine.

Naša glasbena zgodovina še ni popolnoma zbrana. Zato ne bi bilo napčno, če se zbirajo drobci in objavljajo, ker bodo prihodnjemu glasbenemu zgodovinarju gotovo dobrodošli.

Nekaj drobcev naj tu objavim, obenem pa vabim, da bi mi še drugi sledili.

1. Najstarejši zgodovinski spomin na slovensko petje je bržkone sporočilo grškega zgodovinarja, da se Sloveni v vojni večkrat izdajo po petju. Pozneje je nastal rek: Kjer je Slovenka, tam je pesem (Dr. Peter Macherl, Geschichte Österreichs, 1906. Str. 21.).

2. Najstarejše note pri nas utegnejo biti vpisane v stiškem kodeksu iz druge polovice 12. stoletja v ljubljanski licejki.

Note so pisane nad besedilom z znanimi zlogi: ut re mi fa sol la si. Žal, da ne pomenijo nobene melodije, ampak so le vaja v kvartah. (Zbornik umetnostno-zgod. društva, 1924, 181.)

3. Arnold de Prugkh (Bruck), stolni dekan v Ljubljani. L. 1536. je cesar Ferdinand dovolil, da se sme ena kanonikatna nadarbina v Ljubljani porabiti kot plačilo stolnemu kapelniku. Bržkone se je to zgodilo, da je to mesto dobil Arnold, ki je bil 1536 v dvorni službi. Arnold je bil sloveč glasbenik. Zgodovinar Jansen piše (Geschichte d. deutsch. Volkes, I, 233): Njegovi verski spevi, polni ognja in stroge resnosti, polni veličastva in milobe, spadajo med najboljša dela, ki so bila na tem polju ustvarjena. In glasbeni zgodovinar Ambros pravi: Vprašanje je, če ni n. pr. njegov peteroglasni Očenaš precej krepkejši, dostojnejši in blagoglasnejši od Palestrinovega (Ambros, Gesch. d. Musik im Zeitalter der Renaissance bis zu Palestrina, 1868, 389—404). Glej tudi: Dimitz, Gesch. Krains, I, c. II, 308. — Radics Fran, Musica in Krain, 1877, 11. — Jos. Benkovič, Slov. reformatorji, Voditelj v bog. vedah, 1902 (V.), 433.

O tem skladatelju je pisal že J. Lavtizar v Cerkv. Glasbeniku I. 1888, 89. Ta omenja, da je na srebrni svetinji njegov napis: Romanorum regiae majestatis rector capellae, cantorum praeses. Komponiral je motete in himne; n. pr. In civitate Domini; Ascendo ad Patrem; Audi benigne; Jesu quadragenarie; Adesto nunc; Crux ave spes unica; Pater noster (peteroglasno) itd. Lepa je tudi šesteroglasna skladba izdelana kot kanon v subdiapente, ki jo je zložil ob kronanju poljskega kralja Sigismunda in se pričinja s Fortitudo Dei.

Mnogo Bruckovih skladb je zloženih na nemško besedilo, svetih in svetnih, med njimi ena posvečena prijatelju Teodoriku Schwarzu von Haselbach, druga se začinja: z »O du armer Judas«.

V knjigi J. Bergmann: »Medaillenwerke über berühmte Männer Österreichs«, I. zv. se omenja svetinja z napisom: Av. EIKON ARNOLDI A BRVCK · R · R · M · R · CANTORVM PRAESIDIS · 1536. Na sredi tega napisa je sijajna

doprsna slika od desne strani. Rev. v lorberjevem vencu: OMNIA · / QVE · MVN-
DO · · · SVNT · ORNATIS / SIMA · CESSANT · / INGENY · · O ; VM · · STATQVE
MA / NETQVE / · DECVS · (Izpolniti je gotovo ingenyosorum.) To bi pomenilo:
Vse, kar je na svetu najlepše, mine. Stoji in ostane kras duhovitih (umetnikov).
MHK, 1864, 18.

Ljubljanski letopis (Catalogus cleri) prejšnjih let je štel tega moža
med prošti v l. 1530—1549.

Nekateri so menili, da je imel le beneficij (dohodke) v Ljubljani, da pa
ni tukaj bival. Toda magistratne listine pričajo, da je bival v Ljubljani, n. pr.
listina iz oktobra 1537, ki sporoča, da je prosil mestni magistrat, naj bo usmi-
ljen z Janezom Wassermanom in naj ga sodi ne po malefičnem pravu, ampak
po meščanskem, ko se je pregrešil s carinsko utajbo. (Kronika slovenskih mest,
1939, 131, 132.)

4. Vizitacijski zapisnik oglejskega očaka Franciška Barbaro
sporoča l. 1595: Opat v Stični je ustanovil šolo, v kateri se poučujejo dečki v
veri, glasbi in v vednostih, da bi iz njih vzgojil duhovnike, ki bi oskrbovali
župnije, ki so pod njegovim patronatom. (Blätter aus Krain, 1864, 170).

5. Škof Tomaž Hren je že kot dijak na dunajski univerzi zlagal
latinske pesmi. Eno teh pesmi mu je uglasbil Kapelle, bržkone član dunajske
dvorne glasbene kapele. Kot škof se je Hren rad udeleževal pevskih prireditev
jezuitskih gojencev, n. pr. l. 1599., ko so o božiču peli latinske, nemške in slo-
venske pesmi. L. 1607. je kupil knjige o kontrapunktu in jih dal lepo vezati.
Nakupil je še druge glasbene knjige v 24 izvodih. Zaupno so se nanj obračali
mestni godci za novoletno darilo, n. pr. l. 1612. Ob slovesnem praznovanju svoje
obletnice l. 1613. je dal pevovodju 30 kr, vsakemu diskantistu pa 15 kr. V
svojem poročilu o stanju ljubljanske škofije l. 1616. sporoča, da se je božja
služba praznovala tudi z igranjem na orglah in da je dal v Gornjem gradu
po benečanskih mojstrih postaviti dragocene orgle. — Ko je umrl organist
Turner, je njegova vdova vrnila naslednja glasbila: tri trobente, štiri rožnice
(kornete), eno piščal (Prügel) in pet krivoroznic. L. 1627 je prosil organist Jakob
Iden službe pri stolnici. Škof Hren je dal l. 1626. mestnim godcem za novo
leto deset gold. s pripombo, da naj se praznične božje službe v stolnici pridno
udeležujejo. L. 1628. je ustanovil dijaško ustanovo. Uživalci teh ustanov so se
moralı posvetiti tudi glasbi. (P. pl. Radics. Letop. M. Sl., 1878, 22.)

Pravila orglarske šole Cecilijanskega društva v Ljubljani.

Značaj šole.

§ 1.

Orglarska šola v Ljubljani je zaseben cerkvenoglasben zavod, last Cecilijanskega društva za ljubljansko škofijo.

Namen šole.

§ 2.

Namen orglarske šole je izobraževati in vzgajati katoliške cerkvene organiste in pevovodje na podlagi cerkvenoglasbenih določil, zlasti Motu proprio Pija X.

Sprejem v šolo.

§ 3.

V orglarsko šolo se sprejemajo glasbeno nadarjeni, zdravi in moralno nepokvarjeni katoliški mladeniči od 15. do 22. leta (starejši le izjemoma, če so izredno nadarjeni in s primerno glasbeno predizobrazbo) in sicer predvsem iz ljubljanske, potem pa tudi iz drugih sosednjih škofij. Pri sprejemu mora vsak na novo priglasi učenc delati sprejemni izpit. Pri tem se zahteva: 1. dober posluš, 2. dober pevski organ, 3. nekoliko znanja glasbene teorije (not, pavz, intervalov, lestvic itd.) in nekaj izvežbanosti na klavirju ali harmoniju. Sprejemajo se le tisti, ki imajo resen namen postati organisti. Sprejemni izpiti se vrše konec junija; med šolskim letom se učenci ne sprejemajo. Oni, ki so že mutirali in tisti, ki imajo več glasbene in splošne izobrazbe, imajo pri sprejemanju v šolo prednost.

Sprejemni izpiti se vrše pred šolsko komisijo, obstoječo iz predsednika Cec. društva oz. njegovega namestnika, ravnatelja orglarske šole in vsaj še enega učitelja. O sprejemu kandidatov odloča komisija.

Ponavljalni izpiti se vrše pred začetkom šolskega leta.

Na novo priglasi učenci prineso k izpitu: 1. rojstni oz. krstni list, 2. zadnje šolsko izpričevalo in če so obiskovali kako glasbeno ali strokovno šolo, tudi spričevalo teh šol, 3. npravnostni izkaz od župnega urada.

Pričetek šolskega leta, pouk v šoli, učna doba.

§ 4.

Šolsko leto se pričinja konec septembra. Pri vpisovanju se zglasijo na novo sprejeti učenci, kakor tudi učenci, ki šolanje nadaljujejo. Ti se izkažejo z zadnjim obvestilom orglarske šole, podpisanim od staršev ali njih namestnikov.

Vsak učenec plača pri vpisu v šolo 40 din za šolska učila.

V orglarski šoli se poučujejo sledeči 1. glavni predmeti: verouk, liturgika, cerkovništvo, zgodovina cerkvene glasbe, splošna glasbena teorija, glasbeni diktat, harmonija, kontrapunkt, oblikoslovje, nauk o instrumentih, klavir, orgle, fiziologija in fonetika hkrati z vežbanjem glasu, koralno in figurhalno petje, pevovodstvo; 2. stranski predmeti: lepomisje, pravopisje, zadržno knjigovodstvo. Neobvezno se poučuje igra na pihala in trobila.

Učna doba traja štiri leta. Kdor pa učno snov prej predela, more šolo dovršiti tudi v krajšem času.

Vaje učencev.

§ 5.

Za vajo morejo učenci uporabljati šolske instrumente: klavirje, harmonij, orgle. Šola sme za to uporabo zahtevati primerno odškodnino. Učenci se smejo na šolskih instrumentih vaditi samo ob urah, ki jih vsakemu posebej določi šolsko ravnateljstvo. Učenci pa naj imajo po možnosti tudi sami kak instrument, predvsem klavir ali harmonij, da se morejo več in uspešneje vaditi.

Šolska knjižnica.

§ 6.

Učenci si morejo iz šolske knjižnice izposojati muzikalije in knjige. O določenem času jih je treba nepoškodovane vrniti. Kdor bi izposojenega ne vrnil, mora dati za to primerno odškodnino.

Šolska obvestila in spričevala. Izpiti.

§ 7.

Konec I. in II. polletja dobe učenci šolska obvestila, absolventi pa — konec II. polletja — spričevala o dovršeni orglarski šoli.

Pred sklepom šolskega leta se vrše zaključni letni izpiti vseh učencev, ki jim razen predmetnega učitelja prisostvuje tudi ravnatelj. Učenci, ki nameravajo šolo dovršiti, delajo usposobljenostni izpit. Ta je pismen in usten. Pismeni izpit obsega nalogo iz harmonije in kontrapunkta, eventualno še iz kakšnega drugega predmeta. Ustni izpit pred izpitno komisijo se vrši bolj slovesno kot ostali predmeti — iz najvažnejših glavnih predmetov.

Kdor napravi usposobljenostni izpit, dobi spričevalo o dovršeni orglarski šoli. Kdor pade iz enega glavnih predmetov, sme izpit ponavljati po velikih počitnicah. Kdor pade iz več predmetov, mora ali še eno leto obiskovati šolo ali pa sme k usposobljenostnemu izpitu priti šele čez eno leto.

Uspehi. Odličen uspeh je, kadar je več redov odličnih kakor prav dobrih; **prav dober uspeh**, kadar je več prav dobrih kakor dobrih (brez zadostnega); **dober uspeh**, kadar je več dobrih kot zadostnih; **povoljen uspeh**, kadar je več zadostnih kot drugih pozitivnih redov.

Dolžnosti učencev.

§ 8.

1. **Šolnina.** Učenci iz ljubljanske škofije plačujejo šolnino 60 din mesečno, iz drugih škofij 80 din. Zelo revne, a pridne učence sme društveni odbor šolnine deloma ali tudi popolnoma oprostiti.

2. **Sodelovanje na stolnem koru.** Vsi učenci so dolžni sodelovati na stolnem koru: udeleževati se pevskih vaj kakor tudi vseh cerkvenih opravil, pri katerih poje stolni zbor. Izvzeti so samo tisti, ki jih šolski ravnatelj iz tehtnega vzroka od te dolžnosti odveže. Pevske vaje za stolnico in sodelovanje na stolnem koru je smatrati za bistven del pouka oziroma za strogo k šoli spadajočo dolžnost.

3. **Verske vaje.** Učenci naj bodo po možnosti tudi ob delavnikih — tudi tiste dni, ko ni v stolnici maš s petjem — pri sv. maši. Skušajo naj dobiti priliko v tej ali oni cerkvi oziroma kapeli izvežbati se v ministriranju in opravljanju cerkvenikovih opravil. Učenci naj bodo člani Marijine kongregacije, ki se vodi posebno zanje. Naj se redno udeležujejo mesečnih kongregacijskih shodov in naj najmanj mesečno prejemajo sv. zakramente.

4. Šolski red.

a) Učenci so dolžni v šolo prihajati o pravem času in prinašati s seboj vsa potrebna učila.

b) Prihajanje v šolo kakor tudi odhajanje se mora vršiti mirno in dostojno.

c) Postopanje po hodnikih, po dvorišču in pred glavnimi hišnimi vrati ni dovoljeno.

č) Učenci smejo prihajati v šolske prostore samo k pouku, k vajam ali kadar jim gg. učitelji dovolijo. Sicer je strogo prepovedano bivati v šolskih prostorih in druge učence pri vajah motiti.

d) Prepovedano je vsako poškodovanje in onesnaženje šolskih prostorov in instrumentov. Škodo, ki jo učenec v šoli napravi, mora v polnem obsegu povrniti.

e) Učenci, ki zaradi bolezni ali drugega tehtnega vzroka izostanejo od šolskega pouka, morajo prinesiti dotičnemu učitelju pismeno opravičilo, podpisano od staršev ali njih namestnikov.

f) Učenci naj se do učiteljev kakor tudi do součencev vedejo dostojno, prijazno in vljudno.

5. **Druge obveznosti.** V šolskih prostorih in v bližini šole kaditi, istotako po gostilnah brez tehtnega razloga posedati, je orglarskim učencem strogo prepovedano. Biti član kakega društva, obiskovati kak drug šolski zavod in javno sodelovati pri kakršnihkoli prireditvah in nastopih, smejo orglarski učenci le z dovoljenjem šolskega ravnateljstva.

Kazni učencev.

§ 9.

Vsak pregrešek zoper šolska pravila v šoli, v cerkvi, pa tudi slabo vedenje kjerkoli drugod se primerno kaznuje.

Kazni so: svarilo, ukor in izključitev iz šole. Neredni in neubogljivi učenci izgube za določen čas pravico do uporabe šolskih instrumentov in do kakršnihkoli drugih ugodnosti.

Počitnice.

§ 10.

Glavne počitnice trajajo tri mesece. Dobo za glavne, božične in veliko-nočne počitnice ter za kake druge proste dneve določi šolsko ravnateljstvo.

Iz odbora Cecilijanskega društva v Ljubljani.

Odborova seja se je vršila 16. februarja 1940. Seje so se udeležili: predsednik msgr. Steska in odborniki: dr. Kimovec, msgr. Premrl, prof. Gröbning, prof. Tome in gg. Lavrič, Zdešar, Jamnik.

Dnevni red: I. Poročila, II. Slučajnosti.

Ad I: Orglarska šola. Ravnatelj msgr. Premrl je poročal: Na prosvetno ministrstvo je bila v l. 1939 odposlana prošnja, da bi se orglarski šoli priznala pravica javnosti. Prošnji, dasi dobro podprti in utemeljeni, ministrstvo doslej še ni ugodilo.

V šolskem letu 1938/39 se je vršilo na šoli enkratno posebno predavanje g. inšpektorja drž. železnic Mihe Rožanca o glasbeni teoriji po lastni zamisli.

G. predavatelj je svoje zanimivo predavanje pojasnjeval z mnogimi izvirnimi slikami in nazornimi učili. Njegova obširna razprava čaka založnika.

Koncem I. polletja 1938/39 je bilo na šoli 27 učencev. Od teh jih je izdelalo 11 s prav dobrim in 16 z dobrim uspehom.

Po veliki noči so imeli učenci duhovne vaje. Stroške za oskrbo v Domu duhovnih vaj so plačale one župnije, iz katerih so učenci, deloma Cecilijansko društvo.

V II. polletju je g. Miha Rožane predaval učencem oblikoslovje (po eno uro tedensko).

V glasbeni šoli »Sloga« se je 6 učencev učilo pihala in trobila.

Končni letni izpiti so se vršili v II. polovici junija. Glavni izpiti absolventov so bili 24. junija dopoldne ob navzočnosti g. predsednika Cecilijinega društva msgr. Viktorja Steske, ravnatelja šole Premrla in učiteljev šole, članov izpraševalne komisije: prof. Anžiča, prof. dr. Dolinarja, prof. Gröbminga ter dr. Kimovca in Zdešarja. Šolo so dovršili: Bečaj Janez, Habe Stanko, Meglič Anton, Mrvar Alojzij in Rajgelj Pavel; 4 v dveh, 1 v treh letih, 4 s prav dobrim, 1 z dobrim uspehom. Ostali učenci so imeli 3 odličnih, 17 prav dober, 2 dober uspeh.

26. junija so učenci priredili enodnevni izlet na Šmarno goro pod vodstvom g. stolnega dekana dr. Kimovca in prof. Anžiča. Pri obeh mašah so peli.

28. junija je bil sklep šolskega leta in so učenci dobili obvestila, absolventi pa spričevala o dovršeni orglarski šoli.

Letos se je v šolo vpisalo 22 dosedanjih učencev. Eden je moral v začetku novembra k vojakom, eden je bil izjemoma v oktobru na novo sprejet, pa je v januarju izstopil. Sedaj je v šoli vseh učencev 21: 11 drugoletnikov in 10 tretjeletnikov. V »Slogi« se učita dva učenca klarinet. Učiteljstvo je vse isto razen g. Blaža Arniča, ki je mesto obolelega g. dr. Kimovca prevzel v novembru pouk harmonije. Učna doba, določena po lani preurejenih šolskih pravilih na 4 leta, se že letos izvaja v toliko, da obiskuje 5 učencev samo klavir, orgle se bodo učili šele v 3. in 4. letniku.

Glasbila na šoli. Šolski pianino šola že več let učencem izposojuje, da se po več učencev na tem ali onem stanovanju vadi na njem. Pri tem menjavanju prostora je instrument zadnji čas močno trpel in potreboval temeljitega popravila. Popravilo je izvršil g. Jurasek; veljalo je 900 din.

V velikih počitnicah je orglarski mojster Jenko zvezal na električni pogon obojne orgle v Alojzijevišču in je s tem vežbanje na spodnjih orglah učencem zelo olajšano.

Ker sta dva stara klavirja v šoli že v precej slabem stanju, bo društvo skušalo nabaviti en nov ali vsaj boljši klavir. Ravnatelj Premrl je pooblaščen, da kupi oziroma poizve v Jožefišču za klavir, ki je tam na prodaj za okrog 8000 din. V primeru nakupa bi šola en starejši klavir prodala.¹

Podpore in prispevki za šolo. V l. 1939 je dobilo Cecilijansko društvo sledeče podpore: 1500 din od kr. banske uprave v Ljubljani, 1000 din od Ljudske posojilnice v Ljubljani in 500 din od mestne ljubljanske občine. Od vsake podpore je dobila šola polovico, polovico pa »Cerkveni Glasbenik«.

Dolžne prispevke za šolo je poslalo letos že 133 župnij, nekaj jih še dolguje za lansko leto.

»Cerkveni Glasbenik«. List je v l. 1939. gmotno prav povoljno izhajal. Letos ima 700 naročnikov, plačujočih okrog 650. Upravo lista je za enkrat obdržal msgr. Premrl. Nekaj starejših letnikov je prevzelo pod streho škofijstvo.

¹ Klavir v Jožefišču je bil med tem časom prodan drugam.

Nadzorstvo dekanijskega cerkvenega petja. G. Šterbenc je poslal za črnomeljsko dekanijo poročilo, iz katerega je razvidno, kako je v nekaterih župnijah nivô cerkvenega petja na nizki stopnji, in to v precejšnji meri zaradi neurejenih razmer organistovskih služb, deloma tudi iz drugih vzrokov. — Za škofjeloško dekanijo je poročal o svojem nadzorovanju g. Jobst.

Ad II: 1. Sprejet je bil predlog, da se iz društv. blagajne, ako bo kaj denarja preostajalo, podeli primerna vsota Društvu organistov za podelitev škofijskih organistovskih podpor.

2. Ponovno se je ugotovilo, da organistovsko vprašanje po župnijah še vedno ni zadovoljivo urejeno. Hvalevredno je, da nekatere občine določijo v preračun posebno postavko za vzdrževanje organista. Upati je, da bo to vprašanje z večjim uspehom rešeno, ko dobimo v Sloveniji lastno samoupravo.

3. Odbor z obžalovanjem ugotavlja, da nekateri gg. župniki ne podeljujejo izpraznjenih organistovskih služb po konkurznem razpisu, ampak kar pod roko. Tako so bila samo v zadnjem času — ako smo prav poučeni — nepostavno oddana organistovska mesta v Kranju, Sostrem, pri Devici Mariji v Polju in Mengšu! Odbor se bo obrnil na škof. ordinariat, da prizadete župnike pokliče na zagovor.

4. Ker se je nadzornik organistov za vrhniško dekanijo g. Grum preselil v Dalmacijo, bo društvo predlagalo in naprosilo za nadzorstvo cerkvenega petja v tej dekaniji g. kaplana Studena.

5. Prihodnje leto bo 400 letnica našega slavnega skladatelja Jakoba Gallusa-Petelina. Kako se bo društvo oddolžilo spominu tega jubileja, bo še razgovor na eni prihodnjih sej. Jože Jamnik.

Organistovske zadeve.

Seja društva organistov za ljubljansko škofijo se je vršila dne 1. marca t. l. Na seji so se obravnavale sledeče zadeve: Kot redni član je bil sprejet v društvo Anton Mišmaš, organist v Ajdovcu. Umrli pa so zadnje čase sledeči bivši člani društva: Gašperšič Janez, organist v Sostrem, Učakar Franc, organist pri D. M. v Polju, Heybal Josip, organist v pokoju v Mošnjah, in Pirnat Bernard, organist v pokoju, bivajoč na Dunaju. Za enim umrlim članom je bil izplačan vdovski sklad 800 din. Odobrene so bile že podeljene podpore trem prosilcem v znesku 550 din. G. ravnatelj Premrl poroča, da je odbor škof. Cecilijanskega društva dovolil, da se nakaže društvu organistov znesek 3000 din, katere naj društvo razdeli med prosilce kot podporo. Prošnje za to podporo je treba poslati društvu organistov do 31. marca.¹ — Ker se še vedno dogaja, da se organistovske službe ne razpisujejo, ampak kar pod roko oddajajo, je odbor znova izjavil, da vztraja na tem, da naj se služba vedno in v vsakem primeru razpiše. To naj se sporoči škof. ordinariatu, ta pa naj ponovno zahteva od župnih uradov, da te predpise upoštevajo.

Glede prihodnjega občnega zbora se določi, da naj se vrši v četrtek dne 18. aprila; običajno kot doslej. Naznanilo in vabilo pa bo objavljeno pravočasno še v »Slovencu«. — Vsem tistim članom, ki še niso poravnali članarine za leto 1938 in 1939, preneha z letom 1940 njihovo članstvo.

¹ Podpore bodo dobili pa samo tisti, ki bodo prej poravnali članarino tudi za l. 1940 (20 din) in za XII. vdovski sklad (10 din), ki se sedaj nabira. Položnice v ta namen bomo razposlali še pred Veliko nočjo.

Koncertna poročila.

I. Koncerti v Ljubljani. 8. januarja je v Ljubljani prvič koncertirala mlada italijanska pianistinja gospa Pina Pitini. Izvajala je dela raznih pomembnih svetovnih klavirskih skladateljev, med temi tudi nekaj novejših italijanskih. Pokazala je odlično tehniko in odločnost v podajanju. — 9. januarja je koncertni pevec Slavko Lukman pel razne arije in pesmi domačih in tujih skladateljev. — Velik glasbeni dogodek je bil nastop našega mojstrskega pevca tenorista Antona Dermote dne 15. januarja. Letos nam je zapel v prvem delu sedem Gojmir Krekovičevih pesmi, večinoma pred kratkim izdanih, dve Lajovčevi, Foersterjevo arijo iz »Gorenjskega slavčaka«, v drugem delu pa eno Gluckovo pesem, eno Mozartovo arijo, dve Marxovi in dve Straussovi pesmi in Meyerbeerjevo arijo iz opere »Afričanka«. Pevsko tehniko obvlada Dermota na dovršen način in jo z lahkoto podreja glasbenemu izrazu. Vse njegovo podajanje je visoko umetniško in vseskoz prepričevalno. K sijajnemu uspehu njegovega koncerta je tudi veliko pripomoglo umetniško enakovredno klavirsko spremljanje njegove gospe Hilde Dermotove. — 21. januarja se je vršila matineja društva ljubljanskih konservatoristov. Uvodno besedo je govoril dr. Dragotin Cvetko. Izvajane pa so bile skladbe za rog in klavir, za tri rogeve, dve orgelski skladbi, nekaj klavirskih in več samospjevov. Prireditelj je dobro uspela. — 5. februarja je koncertirala že druga italijanska umetnica, gdč. Liliya D'Albore, izvrstna violinistinja. Izvajala je Vitalijevo Čakono, Schubertovo Sonatino v D-duru, Brahmsovo Sonato v d-molu, nekaj krajših italijanskih stvari in znane Sarrasatove Ciganske plesse. Ta violinistinja se nam je zdela še boljša kot prej omenjena pianistinja. Ton njenega instrumenta je krasen, poln, tehnika odlična, podajanje kaže veliko glasbeno izobraženost. Spremljevalec na klavirju Hubert Giesen se je znal spojiti s solistinjo v čudovito enotno in poglobljeno igro. Sem ter tja se je videlo, kot da on vodi celotno izvajanje. Na koncertu smo resnično uživali. — Isti večer je bil v drugi dvorani pevski koncert gospe Marije Tutte-Stefan, izvrstne koncertne in oratorijske pevke. Pela je skladbe slovenskih in drugih skladateljev. Na klavirju jo je spremljal operni kapelnik dr. Danilo Švara. — 8. februarja je bil XIV. simfonični koncert ljubljanske Filharmonije. Pod taktirko Krešimira Baranovića, ravnatelja zagrebške opere, je okrog 70 godbenikov močan orkester izvajal Čajkovskega V. simfonijo v e-molu, Bravničarjevo »Belokranjsko rapsodijo«, Smetane simfonično pesnitev »Vltava« in Baranovićevo baletno suito »Sree iz lecta: a) Žegnanje in b) Kolo. Deloma dosti znana, deloma bolj redkoma izvajana dela so bila izvedena z dosti skrbno pripravo in pod mojstrskim vodstvom. Izmed domačih skladb se je Bravničarjeva izkazala kot prav dostojna, umirjena, dasi v folkloru ne popolnoma dosledno in izčrpno izdelana. V večji meri in še pestreje je Baranović obdelal hrvatsko ljudsko folkloro, a v »Kolu« zašel proti koncu v nepotreben prevelik hrušč, ki gre na živce. Instrumentacija suite je seveda sijajna. Koncert je bil najboljše obiskan in vsekakor tudi glasbeni dogodek. — 19. februarja je kitarist g. Stanko Prek priredil zelo uspel večer Paganinijevih skladb. — 25. februarja je Društvo ljubljanskih konservatoristov priredilo glasbeno matinejo za dijaštvo srednjih šol. — 26. februarja je bilo prvič izvajano veliko, pomembno slovensko glasbeno delo: Sonetni venec, ki ga je na prvo Fr. Prešernovo besedilo za tenorski in baritonski solo, moški tercet, moški zbor in veliki orkester zložil Lucijan Marija Škerjanc. Delo je zloženo kot svobodna kantata. Posamezne sonete izvaja deloma zbor à capella v staroklasičnem, a ne vseskoz dosledno držanem slogu, deloma posamezni solisti, deloma tercet bodisi sam ali z drugimi izvajalci, vsi pa povezani z večinoma kratkimi, a zelo izrazitimi in duhovitimi orkestralnimi medigrami. Čeprav se z načinom, kako je bilo to delo zamišljeno in prekomponirano, v posameznostih vsi ne strinjajo, gre skladatelju vseeno vse priznanje za tako dragoceeno obogatitev naše vokalnosimfonične

literature. Pri izvajanju Sonetnega venca so sodelovali basist Julij Betetto, ki se je kot solist posebno odlikoval, tenorist Jean Francel, ki je imel v splošnem manj uspeha, v tercetu: gg. Sladoljev-Jolič Anton (tenor), Roman Petrovčič (bariton), Tone Petrovčič (bas), moški zbor Glasbene Matice in orkester Ljubljanske Filharmonije. Tercet se je dobro držal, dasi ni bil popolnoma homogen, moški zbor se je v začetku, ko je pel brez spremljanja, nekoliko majal, pozneje pa je postal bolj trden in krepko povezan. Orkester je svojo nelahko vlogo odigral izvrstno. Izvajanje je vodil ravnatelj Mirko Polič. — 1. marca je koncertiral Ljubljanski godalni orkester: gg. Pfeifer, Stanič, Šušteršič in Müller. Izvajani so bili trije godalni kvarteti: Mozartov v B-duru, Zikov in Debussyjev v g-molu. Vsi trije: klasično umirjeni, jasni in ljubki Mozartov, kontrapunktično zamotani, nemirni in boleči Zikov, ter pri vsej modernosti nenavadno sočni, prikupni in zlasti v dveh srednjih stavkih markantni Debussyjev kvartet so ob mojstrskem, vseskoz enotnem, v vseh podrobnostih skrbno izdelanem izvajanju prišli popolnoma do veljave. Žal je bil ta koncert pičlo obiskan. — 3. marca je bil na Viču pevski koncert; nastopilo je društvo Edinost s slovenskimi narodnimi in umetnimi pesmimi.

II. Koncerti drugod. 17. januarja je bil v Mariboru koncert Glasbene Matice. Društveni orkester, pomnožen z godbeniki 45. pešpolka, je pod vodstvom dirigenta Josipa Jiraneka izvajal Smetanovo »Ma vlast« (Moja domovina). — 5. januarja je bil v Parizu koncert jugoslovanske glasbe. Izvajal ga je prof. L. M. Škerjanc, ki je igral klavirske skladbe naših skladateljev: Ravnika, Lajovca, Škerjanca, Papandopula, Pintariča in Kunca. — Zelo uspel koncert je v Budimpešti priredilo belgrajsko pevsko društvo »Stanković«. — Slovenski pianist Ivan Noč je 29. februarja koncertiral v Berlinu. Igral je Bacha, Wagnerja, Paganinija ter po dve skladbi Škerjanca in Tajčevića. — 19. februarja je bil večer slovenske klavirske glasbe v Zagrebu. Koncertiral je skladatelj in pianist prof. L. M. Škerjanc in izvajal dela Emila Adamiča, Antona Lajovca, dr. Gojmira Kreka, Marija Kogoja, Matije Bravničarja, Slavka Osterca, Janka Ravnika in svoja. — V Tržiču je 3. marca priredila koncert tržiška glasbena umetnica, slepa gospodična Milica Pretnarjeva. Pod njenim vodstvom je nastopil mladinski zbor meščanske šole in več drugih mladih glasbenih moči.

St. Premrl.

Dopisi.

Maribor. (Bogoslovnica.) Glede na zadnji članek v »C. Gl« o »Glasbenem življenju v Mariboru« naj se oglasi še naše mariborsko bogoslovje s svojim poročilom.

Leta 1938. je bila na zavodu ustanovljena »Glasbena Matica« kot čisto interno društvo. S tem se je pričelo delo na glasbenem polju v bogoslovju poglobljati. Ustanovil se je s tem v zvezi tudi zavodski orkester, ki je nastopil večkrat v cerkvi in pri internih proslavah. Moški zbor bogoslovcev šteje sedaj 36 pevcev, ki so večinoma že v dijaških letih peli pri raznih zborih, nekateri jih pa že tudi vadili. Za pevce, ki še ne poznajo not, se vrši v začetku leta tečaj za glasbeno teorijo. Tako začnemo vsako leto tudi z novimi močmi. Zadnja leta se je opazal precej manjši dotok tenoristov, kar se je pa letos spet izboljšalo, tako da zbor lahko nastopa tudi na javnih prireditvah.

Zbor je nastopal pri papeških proslavah, pri akademijah Dij. Marijinih kongregacij in pri raznih drugih prireditvah cerkvenega ali verskega značaja. Javno smo v l. 1939. nastopili samo 8. decembra z dvema spevoma iz staroslovenske maše: a) Prva antifona, b) »Veličaj, duša moja Gospoda« (Novak). Za »dies orientalis« (24. jan.) smo bili pripravljene, da bi pri vzhodni liturgiji, ki naj bi se vršila v bogoslovski cerkvi sv. Alojzija, peli staroslovensko mašo, pa je žal s tehničnimi razlogov morala ta maša izpasti.

Ker je bogoslovska kapela javen oratorij, moramo vzdrževati petje vsako nedeljo in praznik in večkrat tudi med tednom. Zato goji zbor v prvi vrsti seveda cerkveno petje in koral. Pa tudi svetno petje gojimo. Zbor stalno sodeluje pri škofovih mašah in vzdržuje petje v stolnici pri pontifikalnih mašah, kj so na delavnik.

Člani zbora si volijo pevovodjo iz vrst kandidatov, ki jih predlaga ravnateljstvo ali tudi stari pevovodja, ki odhaja na službeno mesto. Izvoljenega kandidata nato potrdi ravnateljstvo bogoslovja. V letih 1934, 1935, in 1936, je vodil zbor Jožef Mihelič, njegov pomočnik je bil Viljem Videčnik. L. 1937, je bil zborovodja V. Videčnik, njegova pomočnika Viljem Savelli in Ivan Kasesnik; l. 1938, je vodil zbor zopet J. Mihelič, pomočnika sta bila ista. V l. 1940, vodi zbor V. Savelli, pomočnik je I. Kasesnik.

Kot rečeno, zbor goji predvsem cerkveno petje. Ker pa je izbire v pesmih za moški zbor malo, smo vezani na transpozicije iz mešanega zbora, pri čemer je seveda treba paziti, da pesem ne izgubi efekta. Veliko nam je odpomoglo, kar nam je poslal g. urednik »C. GL.« pred dvema letoma. Nič bolj ne bi bilo želeli kot to, da bi »C. GL.« prinašal v vsaki prilogi tudi eno ali dve za moški zbor (zlasti mašne in evharistične), ki bi jih lahko tudi po deželi uporabljali.

Kaj pa pojemo? Največ Premrla, čigar skladbe so polne pestrosti in občutenosti. Nadalje imamo zelo radi Tomčeve, Kimovčeve, Sattnerjeve in Vodopivčeve skladbe. Nadalje še imamo mnogo Mavovih, Mihelčičevih, Železnikovih, Klemenčičevih, Försterjevih, Jobstovih, Oevirkovih, Dolinarjevih in raznih drugih manjših skladateljev. Od latinskih maš nam največ služita Gruberjeva »Maximilian-Messe« in Adlerjeva maša. — Vsako leto nastopi zbor s Kimovčevim pasionom po Mateju in Janezu. Kaj, ko bi se še drugih dveh evangelistov kdo lotil?

Tudi koral gojimo, zlasti odkar ga poučuje priznani strokovnjak za koral g. prof. Gregor Zafošnik. Vsako soboto in vigilije pred prazniki pojemo koralne vespere, ki jih imamo včasih tudi v domači cerkvi sv. Alojzija.

Toliko za enkrat. Drugič mogoče kaj več, G. urednika vabimo, da se o priliki morebitnega obiska v Mariboru oglasi tudi v našem bogoslovju. — Viljem Savelli.

Dodatek uredništva. G. Savelliju se za poročilo najlepše zahvaljujemo. Vivant sequentes!

Sv. gora nad Litijo. Želimo ostati zvesti sklepu, da vsako leto pošljemo v naš list kratko poročilo o delu na pevskega področju. Veliko ni poročati, saj v hribih nismo tako »gajstni« kakor v dolinah. Prva naša dolžnost pa je, da se na tem mestu javno zahvalimo vsem tistim, ki so nam pomagali izpopolniti naš notni arhiv, bodisi s podarjenimi notami, ali z notami, prodanimi nam za najnižjo možno ceno.

Predvsem gre naša iskrena zahvala g. Lojzetu Mavu, nadalje č. g. Matiji Tomeu in g. Viktorju Mihelčiču. Vsem tem skladateljem ponovno in iz vsega srca: Bog plačaj! Naj bi tudi ti bili deležni sadu pobožnosti, vzbujene pri poslušanju njihovih pesmi!

V preteklem cerkvenem letu smo izpeli na našem koru 162 pesmi; od teh smo se jih na novo naučili 18. Pesmi so bile sledečih skladateljev: Adamiča, Belarja, Briclja, Brvarja, Čerina, Doktoriča, Dolinarja, Foersterja, Gruma, Hladnika, Hribarja, Haydna, Kimovca, Kramarja, Laharnarja, Levičnika, Mava, Mihelčiča A. in V., Maška, Oevirka, Pogačnika, Požuna, Potočnika, Premrla St. in Fr., Riharja, Siherla, Sattnerja, Ščekove, Stolcerja, Tomca, Vilarja, Vodopivca, Vavkna, Zupana, Zangla, Zrimška in Železnika. Ljudsko petje ni upoštevano.

Pevski zbor šteje 4 soprane, 3 alte, 2 tenorja, 4 base; pevski naraščaj oz. začetniki pa so: 3 soprani, 1 alt, 1 tenor. Mladinski zbor nastopa od časa do časa pri šolskih mašah z nedoločenim številom pevcev.

Precej zmede pri pevskem zboru so povzročili vpoklici na orožne vaje. Daj Bog, da bi se to v nobenem oziru več ne ponovilo!

Pevske vaje imamo redno vsako nedeljo, namreč v zimskem času; poleti pa pojemo, kar znamo. Le za večje praznike je vaja oz. sestanek, na katerem se sporazumno določi sposed.

Lojze Bernot, organist.

Oglasnik za cerkveno in svetno glasbo.

Stanko Premrl: Štiri skladbe za orgle. Ljubljana 1940. Samozaložba. Cena 12 din. V zbirki so skladbe: fuga v Es-duru, fugeta v d-molu, fuga v fis-molu in prosto prekomponirana Aleluja. Vsak ljubitelj orgelske glasbe bo te zbirke od srca vesel. Vse skladbe zvenijo sveže, neprisiljeno; kontrapunktično so dobro izpeljane, po slogu pestre in barvite. Posebno bo ugajala prva, ki se začne s mirno tîmo, pa postaja vedno bolj neugnana, se vzpenja do mogočnih viškov in izzveni v širokih akordih. Druga se v splošnem bolj mirno razvija, poudarjena je bolj harmonična stran. V tretji prevladuje zopet kontrapunktično snovanje, dočim skladatelj v četrti znano tîmo (Aleluja) prosto prekomponira in jo osvetli z vedno nove strani. Zbirko toplo priporočamo! M. Tome.

Jobst Anton: Obhajilne pesmi za solo, mešani zbor in orgle. Cena s poštnino 5.50 din. Jobstove skladbe, ki so bile pred leti pisane v zelo zgoščenem in včasih celo prenatrpanem slogu, postajajo vedno bolj jasne in prozorne. To jim nikakor ni v škodo, ampak obratno: toliko bolj se bodo izvajale in trajnejše bodo. Morda bi se dalo kateri od teh pesmi oblikovno ozir. slogovno kaj oporekati. Tako preide št. 3 v drugem delu iz polifonega sloga nekam prehitro v široke harmonične akorde. Pri četrti (Kristus Kralj) se poslušalec nehote spomni, bodisi zaradi istega besedila, bodisi zaradi močnih ritmičnih in deloma tudi melodičnih podobnosti, na znano Tomčevo pesem »Kristus Kralj«. V splošnem so pa pesmi dobre. M. Tome.

Moja luč. Na besedilo Gr. Malija zložil za sopran (tenor) solo in orgle Danilo Cerar. Cena 5 din. Skladba z marijanskim besedilom bo cerkvenim solistom dobrodošla. Melodija se lepo in dosledno razvija, spremljevanje je dosledno izpeljano. Skladba je priporočila vredna. M. Tome.

Razne vesti.

5. januarja zvečer je umrl v Ribnici na Dolenjskem tamošnji prezaslužni dekan in župnik g. Anton Skubic, kjer je neumorno deloval 26 let. Bil je skrben dušni pastir in odličen cerkveni govornik in pevec. Mnogo je storil tudi drugače za kulturni in gospodarski procvit Ribnice in Ribničanov. 20 let je bil odbornik Katoliškega tiskovnega društva in član družbe »Jugoslovanske tiskarne in knjigarne« v Ljubljani. Bil je marljiv zgodovinar. Med drugim je priobčil zanimiva odkritja o našem slavnem skladatelju Jakobu Gallusu-Petelinu, ki si ga Ribničani lastijo kot rojaka. Blagopokojnemu g. dekanu želimo večni pokoj.

† **Franc Trost.** 3. februarja je umrl v Ljubljani g. Franc Trost, učitelj v pokoju. Rodil se je 25. septembra 1857 v Benetkah; ko pa je l. 1859 izbruhnila vojna, se je s starši preselil v njih ožjo domovino v Vipavo. Po končani ljudski šoli in realki z maturo je temu dodal še 4. letnik učiteljskega z maturo. Kot učitelj je služboval 3 leta v Ihanu, 15 let v Vodica in 18 let v Ljubljani do upokojitve. Bil je vesten šolnik in izvrsten pedagog, pa tudi jako dober pevovodja in organist. Orglal je in cerkveno petje vodil 25 let: v Ihanu 3 leta, v Vodica in na Šmarni gori vseh 15 let in v Trnovem v Ljubljani 7 let. Njegova prva in druga soproga sta bili odlični cerkveni pevki. V dobi, ko je bil organist v Vodica, je rad zbiral stare Marijine in božične pesmi ter jih prirejal za zbor. O šolskih vprašanjih je pisal v »Učiteljskega tovariša«, ves prosti čas posvetil ljudstvu: njegovemu gospodarskemu in prosvetnemu napredku. Imel je vzorno urejen šolski vrt. V Vodica je bil občinski odbornik in tajnik. Bil je tudi spreten risar. Imel je osem otrok, od katerih so trije umrli. Kar je živih, so vsi glasbeno nadarjeni, dobro izšolani in na vidnih mestih med našim glasbenim svetom. Tone je znan umetnik-pianist, zdaj redni profesor drž. glasbene akademije v Ljubljani, Ivan prvi violinist v ljubljanski operi, Mirko učitelj v Kočevju, Franc izboren violinist v Ljubljani

in Angela priznana pedagoginja na naši glasbeni akademiji. Ob smrti tega za našo prosveto tako zaslužnega moža izrekamo njegovim sorodnikom najiskrenejše sožalje, blagemu pokojniku pa Bog dodeli bogato plačilo v nebesih!

Umrli je v Ljubljani v spošni bolnišnici 23. februarja zvečer organist g. Josip Heybal. Rojen l. 1882 v Stražnici na Moravskem je dovršil l. 1903 ljubljansko orglarsko šolo. Ze kot orglarski učenec je večkrat orglal. Ves čas je tudi pel v stolnici. Imel je lep visok tenor. V Glasbeni Matici se je izučil hkrati v dobrega goslača. Kot tak je sodeloval pri več koncertih, pozneje je bil nekaj časa tudi pri ljubljanski operi. Glavno življenjsko delo je kot organist in pevovodja opravil v nadžupni cerkvi v Kamniku, kjer je vztrajal 29 let. Zadnja leta je bival v Mošnjah pri Radovljici, kjer sta z gospo soprogo poveljevala bogoslužje z orgljanjem in petjem. Tri njegove hčerke so izvrstne pevke, najmlajša, gdč. Valerija, je operna solistinja v Ljubljani. Sin Oskar, zdaj p. Pavlin, frančiškan v Ljubljani, študira orgle na Glasbeni akademiji. Pokojnega Heybala je spremila k Sv. Križu dolga vrsta pogrebcev. Orglarski učenci in organisti so mu v slovo zapeli dve nagrobnici. Naj počiva v miru!

Umrli je v Olševku nad Kranjem organist Franc Naglič. Naj počiva v miru!

Bivši organist Emil Vidrih, ki smo zadnjič poročali o njegovi smrti, je umrl na Trsatu pri Sušaku 23. maja 1939 v starosti 56 let. Naj počiva v miru!

V Ljubljani je umrl uglaševalec klavirjev Anton Skutl, znan pod imenom »slepi Tonček«, star 55 let. Mnogo let je bil zaposlen pri Prvi kranjski tovarni klavirjev Rudolf Warbinek v Ljubljani. Med vojno je igral klavir v plesnih šolah, in tudi še po vojni, dokler se ni uveljavila jazz-godba. Igral je tudi po gostilnah in zraven pel. Po rodu je bil Korošec iz Pliberka. Kot slep otrok je odšel pozneje na Dunaj, kjer je dobil glasbeno vzgojo. Z Dunaja je prišel kot uglaševalec klavirjev v Ljubljano, kjer je ostal do svoje smrti. Štiri leta vmes je prebival v Dubrovniku. Blag mu spomin!

G. profesor Marko Bajuk, do sedaj inspektor srednjih šol pri prosvetnem oddelku banske uprave v Ljubljani, je bil imenovan za ravnatelja klasične gimnazije v Ljubljani. Odličnemu pedagogu in za našo glasbo mnogozaslužnemu kulturnemu delavcu k imenovanju prav iskreno čestitamo.

Diplomiran je bil 13. februarja na filozofski fakulteti ljubljanske univerze iz filozofsko-pedagoške skupine g. Ludovik Puš, referent za združenstvo in kmetijstvo pri kraljevski banski upravi v Ljubljani. Izdal je tudi knjigo »Kmečki stan«. G. Pušu, ki je tudi na polju naše glasbe zelo delaven in požrtvovalen: kot pevovodja, pevec, skladatelj ter odbornik Cecilijanskega društva in Pevske Zveze, k dobljeni diplomii iskreno čestitamo.

Slovenski pianist Ivan Noč je v l. 1939 koncertiral v januarju v Rimu in Benetkah, v februarju v Milanu. Italijanski kritiki so ga zelo hvalili.

V ljubljanski operi je v januarju gostoval naš rojak, tenorist državne opere na Dunaju, g. Anton Dermota. Nastopil je z gospo Zlato Gjungjenac-Gavella v Verdijevi »Traviati«.

Naša plesna dvojica: Pino in Pija Mlakar sta nastopila v Ljubljani dva večera v plesni igri »Lok«, na glasbo Frana Lhotke. Oba umetnika sta imela obkрат sijajen uspeh in obkрат popolnoma razprodano opero.

V ljubljanski operi so kot na novo naučena dela izvajali Dvořakovo »Rusalko«, Čajkovskega suito iz baleta »Hrestač in »Jolantoc. — Nestroyevo burko »Lumpacius Vagabundus« je z lastno in tujo glasbo opremil kapelnik Niko Štritof. Ta burka je bila za pust primerna, pozneje v postnem času ponovno igrana pa manj umestna. Da so jo še pozneje uprizarjali, so — kakor smo poučeni od merodajne strani — krive razmere.

Drugo M. Tomčevo »Slovensko mašoc je na Svečnico izvajal dijaški pevski zbor škofijske klasične gimnazije v Št. Vidu nad Ljubljano. Izvajanje je vodil g. skladatelj. — Kmalu nato je isto mašo izvajal tudi trnovski pevski zbor v Ljubljani.

V letu 1941 bo — če Bog da — glasbeni svet proslavljal 350letnico smrti slavnega našega skladatelja Jakoba Gallusa-Petelina. Glasbena Matica v Ljubljani je sklenila, da začne takoj s pripravami za dostojno proslavo tega za nas Slovence posebno pomembnega jubileja. Za proslavo je mišljenih več velikih koncertov, predvsem pa izdaja večjega števila Gallusovih del. Pri tej izdaji bo sodeloval poseben redakcijski odbor.

Letos obhaja glasbeni svet 100letnico rojstva velikega ruskega skladatelja Petra Iljiča Čajkovskega, ustvaritelja sedmih obsežnih prekrasnih simfonij, šestih suit, več uvertur in drugih simfoničnih del, cele vrste komornih del, desetih oper, pesmi, zborov, tudi dveh liturgij za cerkev (op. 41, 15 spevov in op. 52, 17 spevov), devetih velikih cerkvenih zborov in himne v čast sv. Cirilu in Metodu. Čajkovski je napisal tudi knjigo o harmoniji, prestavil nekaj glasbenih knjig v ruščino in uredil celotno izdajo cerkvenih skladb Bortnjanskega. O priliki 100 letnice rojstva Čajkovskega, ki bo 7. maja 1940, nameravajo ruski državni založniki izdajati zbrana dela Čajkovskega. Izdaja bo obsegala 30 zvezkov, ki naj bi izšli v kakih 10 letih. — Letos je tudi stoletnica smrti najslavnejšega violinista vseh časov Nikolaja Paganinija. Paganini je virtuožno obvladal tudi kitaro, ki je zanj zložil tudi več skladb. Ob stoletnici Paganinija, ki je umrl 27. maja 1840 v Nici, bodo obhajali v Italiji, posebno v njegovem rojstnem mestu Genovi, velike glasbene prireditve. Središče teh prireditev bo velika mednarodna violinska tekma, kjer bodo razdeljene nagrade v znesku 100.000 lir.

Letos haje preteče 1600 let, odkar se je rodil eden največjih škofov katoliške Cerkve, sv. Ambrož, ki je bil škof v Milanu od 374 do 397. Temu velikemu možu po pravici pritiče naslov »Luč zapada«. Boril se je zoper arijanstvo in premagal to zmoto v Italiji. Bil je neomejno pravicoljuben. Slovel je po svojih pridigah; po njih se je spreobrnil sv. Avguštin. Goreče je podpiral reveže. Zelo je pospeševal in izpopolnjeval bogoslužje in cerkveno petje. Zaradi njegovih velikih zaslug za cerkveno petje ga imenujejo »očeta zapadnega cerkvenega petja«. Uvedel je v bogoslužje antifonalno psalmodijo (v dveh zborih) in petje himnov, ki jih je več sam zložil. Himen »Te Deum«, čeprav se imenuje ambrozijanski, ni od njega. Po njem se tudi imenuje ambrozijanska liturgija in ambrozijansko petje, kakor ga je od njegovih časov ohranila milanska cerkev z okolico.

Orkestralno društvo Glasbene Matice v Ljubljani slavi letos svojo 20letnico. V okviru te proslave se je poleg jubilejnega koncerta 4. marca vršilo 2. marca predavanje o razvoju instrumentalne glasbe v Ljubljani s posebnim ozirom na Filharmonično društvo. Predaval je društveni predsednik g. dr. Ivan Karlin.

Kapelnik ljubljanske opere dr. Danilo Švara je zložil veliko opero »Kleopatrac«, ki jo pripravljajo še za letošnjo sezono.

Novе orgle so dobili na novega leta dan v Desklah na Goriškem. Imajo devet registrov na dveh manualih. Napravila jih je goriška tvrdka Benz. Stanejo nekaj nad 26 tisoč lir.

V Ljubljani se je ustanovil Kolegij slovenskih skladateljev, ki bo izdajal skladbe svojih članov. Mesečni prispevek je določen na 10 din. Dopisi oziroma prijave naj se naslavlajo: Kolegij skladateljev, Ljubljana, Glasbena akademija, Gosposka ulica 8.

Akademsko Mozartovsko združenje na Dunaju je v dogovoru z Državno glasbeno zbornico v Berlinu imenovalo dirigenta Draga M. Šijanca za voditelja in organizatorja svetovnih Mozartovskih proslav, ki se bodo vršile v Jugoslaviji l. 1941. o priliki 150 letnice Mozartove smrti. G. Šijanc je častno nalogo sprejel.

Goriška tvrdka Valiček in sin je postavila nove orgle v Šebreljah na Tolminskem.

Mesto Dubrovnik bo dobilo glasbeno šolo.

Koncert berlinske filharmonije je v Berlinu dirigiral ravnatelj belgrajske opere Lovro Matašić. Na sporedu so bile večinoma jugoslovanske skladbe.

Hrvatski cerkvenoglasbeni list »Sveta Cecilija« je s šesto (zadnjo) številko v letu 1939 dovršil 33. leto, kar izhaja. Urednik lista je kanonik Janko Barlè, urednik glasbene priloge Franjo Dugan, profesor Muzičke akademije v Zagrebu. List priporočamo.

Hrvatski cerkvenoglasbeni list »Cirilometodski Vjesnik« je konec l. 1939. dovršil svoj 7. letnik. Glavni urednik lista je Vjekoslav Višošević, urednik glasbene priloge Marko Tajčević. List ima še posebno prilogo »Cirilometodska biblioteka«, ki prinaša zelo poučne in zanimive članke oz. razprave. List priporočamo.

V Zagrebu je preminul 21. januarja znani glasbenik in dirigent Andre Mitrović, ki se je svoj čas udeleževal tudi v Sloveniji. Časten mu spomin!

Bogoslovsko glasbeno društvo »Vijenaec« v Zagrebu je praznovalo 10. decembra 1939 stoletnico obstoja. Sprva se je imenovalo »Skladnoglasjec«. Društvo prireja v ožjem krogu koncerte, akademije in poučuje svoje člane v glasbeni teoriji, petju, v igranju na razne instrumente. Izdaja cerkvene pesmarice in zbirke cerkvenih ter svetnih skladb. Izmed zadnjih je najbolj znana zbirka »Biserica« z 90 pesmimi najboljših hrvatskih skladateljev (l. 1874, druga izdaja 1886). Hrvatsko cerkveno pesmarico je društvo izdalo l. 1917 in 1919. Krona društvenega delovanja pa je Hrvatski Cerkveni kantual iz l. 1934. Svojo stoletnico je društvo proslavilo s svečano akademijo, na kateri so nastopili: pevski zbor, orkester in tamburaški zbor. Profesor Franjo Dugan, bivši član »Vijenaec«, pa je sodeloval na klavirju in izvedel Beethovnov »Patetično sonato«. Večinoma so bile izvajane skladbe hrvatskih skladateljev. Društvu ob 100 letnici iskreno čestitamo.

Bolgarski simfonični orkester iz Sofije je v minolem poletju imel vrsto koncertov v Italiji.

TO IN ONO.

PESEM »SV. TREH KRALJEV«.

Rajniki župnik Janez Trpin, v Mošnjah, nam je včasih v Alojzijevišču zapel, kako so v Zeleznikih, kjer je bil on doma, peli sv. trije kralji, dokler je bila še navada, da so hodili od hiše do hiše z zvezdo v rokah. Zanimiva sta oba polglasnika (Gašpar in Boltežar). Objavljam to pesem zato, ker se v starih narodnih najde morda kje kak análogon, če pa ne, pa samo zaradi zanimivosti. Morda je v kaki zbirki še cela pesem teh »sv. treh kraljev«. Prosvetljenci pod Marijo Terezijo so ta običaj (obhoda »sv. treh kraljev«) začeli prvič preganjati in prepovedovati.

Ant. Zdešar C. M.,

spiritual v Zavodih, Št. Vid nad Ljubljano.

DAROVI ZA »CERKVENI GLASBENIK«

Po 60 din: g. Alfonz Breznik, trgovec z glasbilo v Ljubljani, dr. Alojzij Merhar, stolni kanonik v Ljubljani; po 25 din: župni urad Planina pri Rakeku; po 20 din: g. Martin Gorše, župnik v Slavini, g. Milan Kalan, sodnik v p. v Radovljici, g. Josip Cenčič, šolski upravitelj v p. v Ptuj, g. Vojteh Hybášek, profesor v Št. Vidu nad Ljubljano, g. Josip Kamnikar, prof. glasbe v Osjeku; po 10 din: g. Anton Mazovnik, organist na Ježici, čč. usmiljene sestre v ljubljanski bolnišnici, g. Josip Brečko, glasbenik v Čemencu pri Osjeku, župni urad Stranje pri Kamniku, g. Karel Virant, organist v Braslovčah, g. Andrej Doljak, poštni inšpektor v Mariboru, župni urad v Lomu nad Tržičem, g. Franc Cerkovnik, župnik v Št. Jerneju, g. Franjo Cimerman, poslovodja v Kranju, g. Ciril Mohor, ravnatelj posojilnice v Kranju, gdč. Ivana Klemenc, prof. glasbe v Ljubljani, g. Anton Koprivnikar, organist na Vrhniki, g. Jože Žmavc, katehet v Trbovljah, g. Franc Pahuljč, kaplan v Črnomlju, g. Franc Govekar, župnik na Homcu, Pevski odsek Prosv. društva pri Mariji Snežni, g. Alojzij Kranjc, obč. delovodja in organist v Slov. Gradcu, gospa Zinka Thaler, nastavnica mešč. šole v Somboru, župni urad Dobrova pri Ljubljani, g. Franjo Arh, organist v Ljubljani, g. Alojzij Velkavrh, organist v Dol. Logatcu, g. Franjo Staré, stolni regens chori v Djakovem, župni urad Dol pri Ljubljani, g. Josip Janežič, tajnik min. financ v Belgradu, g. Anton Wornig, organist na Bledu; po 5 din: g. Ivan Kozjak, poštar in organist v Podbrezju. — Vsem p. n. darovalcem se najlepše zahvalujemo in Bog Vam obilno povrni!

Nadaljnji darovi: Po 40 din: g. Franc Blažič, župnik v Štangi pri Litiji, in župni urad isotam; po 20 din: g. Janko Weingerl, župnik v Kuželju na Hrvatskem, in gospa Antonija Schulz v Ljubljani; po 10 din: g. Anton Golè, ekspozit na Grosupljem, gdč. Liza Serajnik, učiteljica glasbe v Mariboru, g. Ferdo Fras, posojilniški ravnatelj v Ptuj, g. Gotard Rott, ravnatelj meščanske šole v Št. Vidu nad Ljubljano, g. Martin Železnik, šolski upravitelj v Sorici. — Vsem prav iskrena hvala!

NAŠE PRILOGE

Današnja 3. in 4. glasbena priloga v obsegu osmih strani prinaša Martin Železnikov mešani zbor »Vstajenjec«, Anton Vilarjev mešani zbor z zvonovi »Velikonočna«, Anton Jobstov mešani zbor z orglami »V Zakramentu«, Stanko Premrlov moški ali mešani zbor z orglami »Mati božja, biser med ženamic« in Darovanje za enoglasno petje z orglami. Posamezni izvodi po 2 din se dobe pri upravi našega lista.

LISTNICA UPRAVE

Letnike »Cerkvenega Glasbenika« od l. 1928 do 1939 dajemo po zelo znižani ceni: po 20 din. Ti se dobe še večinoma popolni; samo nekaj posameznih glasbenih prilog je v nekaterih pošlo, kar bi v ceni seveda odračunali. Dijakom in šolam nudimo gori imenovane letnike po 15 din.

Izhaja kot mesečnik v dvojnih številkah. Cena listu z glasbeno prilogo vred 40 din, za dijake 25 din, za inozemstvo protivrednost 60 din letno. Uredništvo in upravništvo: Pred Škofijo št. 12/I. — Odgovorni urednik lista in glasbene priloge in izdajatelj Stanko Premrl v Ljubljani. — Tiska Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani (Jože Kramarič).